

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Caput II. De præceptis Charitatis erga proximum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42634

CAPUT II.

De Præceptis Charitatis erga
proximum.

- 168 » **C**haritas proximi præcipit 1. Ordinem in eo
 » diligendo. 2. Dilectionem inimicorum. 3.
 » Eleemosynam, 4. Correptionem fraternam.
 » Deinde prohibet 1. odium proximi, 2. scanda-
 » lum. 3. ne injuria, bellum, aliudve grave da-
 » mnum, vel malum inferatur : De quo postre-
 » mo agetur in Decalogo ; de reliquis hîc.

DUBIUM I.

169 ad 173. *Quis ordo servandus inter personas, que
diliguntur.*

- » Resp. I. Ordine Charitatis quisque tenetur
 » post Deum diligere 1. Seipsum, secundum bo-
 » na spiritualia. 2. Proximum, quoad eadem bo-
 » na. 3. Seipsum, quoad bona corporalia, 4. Pro-
 » ximum, quoad eadem. 5. Denique seipsum, &
 » deinde proximum, quoad bona externa. *Ita*
 » *Lay. l. 2. t. 3. c. 3. ex S. Tho. & communiter. Unde*
 » *resolvuntur casus :*
 » I. Peccat contra charitatem suâ, qui salu-
 » tem suam spirituales, vel corporalem negli-
 » git : quod grave est, si fiat sine causa & cum gra-
 » vi damno, v. g. mortis, vel gravis morbi. *Trull,*
 » *l. 2. c. 6. d. 1. n. 1.*
 » II. Nullius boni consequendi causâ licet pec-
 » care,

care, etiam venialiter, quia talis vellet sibi ma-
lum spirituale. *Laym. ibidem.*

III. Tenetur quisque proximo in extrema
necessitate spirituali constituto succurrere, et-
iam cum certo vitæ periculo: dummodo sit æ-
què certa spes illum juvandi, neque gravius in-
de malum immineat: v. g. teneris cum vitæ pe-
riculo baptizare vel absolvere moriturum, si
alius non adsit, qui id faciat *S. Aug. lib. de mend.*
S. Thom. 2. 2. qu. 26. a. 5. & qu. 44. Regin. l. 4. c.
25. f. 6.

Dixi, in extrema, v. g. quâ certò putetur mo-
riturus in mortali, quia in gravi tantùm obliga-
tur is, qui ex officio alienam salutem curat, ut
Parochus; cui ideo non licet fugere tempore
pestis, nisi substituto æquè idoneo. *Val. to. 3. disp.*
3. q. 4. punct. 3. & Lay. l. c.

IV. Ordinariè non licet vitam suam postpo-
nere alienæ. Addo ordinariè: quia licet, si sit per-
sona publica, à qua multùm pendet, uti etiam
pro Republ.; pro fide, religionè defendenda;
imò etiam pro amico propter Deum dilecto,
Less. lib. 2. cap. 9. d. 6. n. 27. & 30. 31. Lay. l. c. n. 4.

Resp. II. Quoad proximos inter se, servan-
dus est hic ordo: 1. Qui melior est, magis dili-
gendus est, eâ dilectione, quam comitatur gau-
dium circa bona possessa, item honor, cultus &
reverentia, sic, v. g. plùs diligendus est vir
sanctus, quàm parens improbus, Ratio, quia est
magis conjunctus cum præcipuo objecto Cha-
ritatis, quod est Deus. Item parentes magis
quàm filii vel uxor; magisque benefactores,
quàm ii, quibus benefecimus, *Lay. l. c. n. 5. & 6.*
& comm. 2. Appretiativè; & dilectione eâ, quâ
alteri

»alteri optamus bonum nondum possessum
 »cum beneficentia, magis diligendi sunt ii, qui
 »nobis sunt conjunctiores, quoad ea bona, quæ
 »sunt debita tali conjunctioni, & in quibus hæc
 »fundatur. *Unde resolves:*

» I. In bonis pertinentibus ad naturam & vi-
 »tam corporalem conservandam, succurren-
 »dum est (extra necessitatem extremam) Pri-
 »mò omnium, uxori; quia est una caro cum vi-
 »ro. 2. Filiis. 3. Parentibus, & quidem Patri præ-
 »matre. 4. Fratribus, fororibus, deinde propin-
 »quis, domesticis, & familiaribus. Dixi, *extra ex-*
 »*tremam necessitatem*, quia in hac parentes, eò
 »quòd vitam dederint, præferendi sunt etiam
 »uxori, & liberis. *Laym. ib. num. 5. & 6.*

» II. In rebus pertinentibus ad civilem com-
 »municationem, præferendi sunt concives; in
 »bellicis, commilitones; in spiritualibus, spiritua-
 »les filii, patres, fratres. *Bannes* tamen probabi-
 »liter docet, parentes carnales, etiam in spiritua-
 »libus, aliis omnibus præferendos, quia con-
 »junctio carnalis est fundamentum aliarum con-
 »junctio-*rum. v. Lay. l. c.*

A D D E N D A.

169 Q. 42. *An teneamur proximum diligere actu in-*
terno & formali. R2. Tenemur, uti patebit ex seqq:

§. 1. *Sequentes propositiones damnatæ sunt*
ab Innoc. XI. 10. Non tenemur proximum diligere a-
ctu interno & formali. 11. Præcepto proximum dili-
gendi satisfacere possumus per solos actus externos. Ita-
que certum est, nos non satisfacere præcepto di-
ligendi proximum, si ei externè demus signa di-
lectionis, si eum juvemus, ei succurramus exteri-
us,

us, quando est in necessitate, sed præterea requiritur, ut hoc facientes habeamus actum internum, quo bene velimus proximo, sicuti enim tenemur nos internè diligere & nobis bene velle, ita etiam tenemur diligere proximum, cum præceptum *Luc. 10.* dicat, *diliges proximum sicut te ipsum.*

§. 2. Datur obligatio per se & ratione præcepti Charitatis ad diligendum proximum actu interno & formali, nullum omnino excludendo, sed in universali omnes complectendo, etiam inimicos, ita omnes cum *S. Thoma 2. 2. q. 25. a. 8. in O.* Ratio est, quia præceptum Charitatis absolute dicit, *diliges proximum*, vox autem illa, *proximus*, complectitur omnes ejusdem nobiscum beatitudinis capaces, etiam inimicos. Quando nam verò & quàm sæpe repeti debeat illa dilectio proximi, de illo nihil est declaratum vel expressum, sed cum *1. Petri 4* dicatur, *mutuam in vobismet ipsis charitatem continuam habentes*, videtur colligi, quòd frequenter eliciendus sit ille actus, aut quòd saltem in illo semel elicitio sit virtualiter permanendum.

§. 3. Non est per se obligatio, ut diligantur singuli in individuo proximi, nam de hoc nullum exstat præceptum, & re ipsa est impossibile; nihilominus requiritur in nobis præparatio animi, ut parati simus singulos, etiam inimicos, diligere, si occasio vel necessitas postulet, *S. Thom. supra.*

§. 4. Si odium hujus numero proximi vel discordia aliter dimitti non possit, quàm si hic numero diligatur actu interno & formali, erit per accidens obligatio ad hunc sic diligendum, cum enim

enim

enim actus internus in his circumstantiis fit unicum medium ad deponendum tale odium, quod quis graviter obligatur deponere, patet esse obligationem adhibendi illud medium, qui enim tenetur ad finem, tenetur ad medium necessarium. Similiter si occurrat obligatio succurrendi necessitati extremæ vel gravi hujus numero proximi, docet *Granado* 2. 2. cont. 3. t. 6. d. 6. n. 2. esse simul obligationem eum diligendi actu interno & formali, quia tum tenetur succurrere proximo, ergo etiam tenetur habere voluntatem succurrendi, hæc autem voluntas succurrendi est amor internus. Extra casus illos docet *Carden.* in 2. crisi. d. 8. n. 31. non esse per se obligationem actu interno & formali diligendi hunc vel illum in individuo proximum.

173 §. 5. Optimè satisfiunt præcepto Charitatis erga proximum, si hic diligatur propter Deum, v. g. quia Deus summè bonus vult, quia Deo infinitè bono sic placet; tum enim manet Charitas proximi, & quidem perfectior, *Carden.* n. 40.

174 Q. 43. An Pastor cum quocunque damno suo teneatur subvenire subdito in gravi necessitate spirituali constituto. R. Nomine Pastoris veniunt Episcopi, Pærochi & alii ex officio curam animarum habentes, de quibus omnibus certum est sub mortali teneri succurrere subdito, non tantum in extrema, sed etiam in gravi necessitate spirituali constituto; & ad hoc quidem tenentur cum quantumcunque magno suo detrimento temporali, imò & cum vitæ propriæ damno, ita *S. Thom.* 2. 2. q. 26. a. 5. ad 3. & q. 185. a. 5. *Suar.* q. 1. p. 2. §. Quartò dico. *Granad.* d. 4. n. 4. *Castrop.* d. 1. p. 9. *Con.* d. 25. d. 7. concl. 1. & 3. *Aravio*, *Bann.*

Bann. Arrag. Nav. Tapia, quos citat & sequitur *Carden.* in 1. crisi d. 76. c. 2. *Probat*ur 1. nam assumens officium Pastoris ad hoc se obligavit veluti per pactum, ideoque communitas ipsi assignavit proventus ac stipendia. 2. Sic tenetur Bellidux adesse exercitui, Gubernator Urbi de salute temporali periclitanti, ergo multò magis Pastor subdito periclitanti de salute Animæ. 3. Unusquisque tenetur etiam cum damno vitæ succurrere proximo in extrema necessitate spirituali constituto, ergo Pastor tenebitur etiam in gravi; Ratio enim & communis sensus dicit proprium Pastorem ad amplius teneri erga oviculam, quàm extraneum. Addit *Suar.* d. 9. f. 2. n. 5. etiam teneri cum periculo magni damni temporalis, si tantùm sit magna utilitas spiritualis, ad hanc enim subdito procurandam se ex vi officii obligavit.

Q. 44. *Quenam necessitas spiritualis dicatur extrema, gravis vel communis.* R. Extrema est, cum proximus versatur in periculo proximo damnationis æternæ; item quandoque, si sit in periculo proximo peccandi mortaliter ex vehementia passionis vel tentationis. Gravis est, si non sit quidem periculum proximum damnationis æternæ, attamen sunt circumstantiæ, quæ salutem æternam reddunt difficilem. Communis est, in qua communiter sunt peccatores in mortali constituti, ita *Carden.* supra: Et de his plura videri possunt apud *Valent.* 2. 2. d. 3. q. 4. p. 3. *Bonac.* in 1. præc. dec. d. 3. q. 3. p. 4. n. 5. *Baldel.* t. 2. l. 2. d. 18. n. 15. *Bass.* t. 1. v. *Charitas* n. 21. *Castrop.* t. 6. d. 1. p. 9. n. 10., ubi dant exempla, præsertim *extremæ necessitatis spiritualis.*

Q. 45.

176 Q. 45. An quis possit aliquando vitam aut bonum suum postponere vitæ aut bono alterius privati. R. §. 1. Si hic homo privatus sit in certo & extremo periculo vitæ, licebit tibi adire probabile periculum vitæ tuæ pro illius vita servanda, quia certa mors alterius est majus malum quàm probabile periculum vitæ propriæ: ad hoc tamen non teneris, quia nimis durum videtur obligari hominem ad exponendam vitam suam gravi periculo pro servanda vita alterius privati hominis.

177 §. 2. Si tu sis in æquali periculo cum altero, poteris tibi prius providere quàm illi; nihilominus potest etiam homo permittere mortem suam, ut salvet vitam proximi etiam privati, v. g. potest defendere illum contra latronem, quamvis prævideat se occidendum: Similiter potest in naufragio non arripere tabulam, sed permittere alteri, nam in his non amat Proximum plus quàm se, sed amat bonum heroicæ virtutis plus quàm vitam suam, uti ex *S. Thoma* rectè observant *Ovied. cont. 8. n. 87. & Castrop. t. 6. d. 1. p. 8.*, neque ejusmodi homo vitam sibi directè tollit, sed tantùm non servat ex motivo virtutis. An autem possit, v. g. tabulam jam infessam dare alteri evasuro, si prævideat se certò submergendum, major est difficultas; affirmat *Lorca*, negant alii communiùs cum *Suar. & Ovied. n. 72.*, quia jam in tabula constitutus erat extra periculum, in quod si se directè reingerat, videtur, moraliter loquendo, sibi directè vitam tollere, ut alteri servet, quod illicitum est: putat tamen *Suar.* fore tantùm veniale, quia gravitas hujus peccati non debet desumi à vita propria, sed ab excessu tituli, qui est, ut potiùs conservem vitam meam,

meam
tur et
nialit
ferr
dign
Opp
est co
grav
48.
§.
esse i
quia
tual
am,
pote
strop
ticus
cèt p
quia
quo
pcer
para
Gom
Dica
Gob
etia
Gob
§.
tran
frag
reti
aga
le
quã

meam, quàm alienam, hic autem excessus videtur esse levis, unde sicuti peccarem tantum venialiter, si beneficium quantumvis pingue conferrem digno prætermisso digniore, si excessus dignitatis inter illos esset tantum levis, ita & hic. Oppositum tenet *Ovied.* n. 83., quia titulus, qui est conjunctio major mecum ipso, videtur esse gravis. Videri potest etiam *Lugo* de just. d. 10. n. 48.

§. 3. Si Latro te invadat, quamvis credas te esse in gratia, non teneris permittere te occidi, quia Latro non est in extrema necessitate spirituali, propter quam debeas exponere vitam tuam, sed est in extrema malitia, à qua liberare se potest, si velit, ita *Con. Bonac.* aliique cum *Castrop.* p. 9. n. 7. Quòd si te invadens esset phreneticus, adhuc non teneris permittere te occidi, licet pro tuenda vita tua deberes eum occidere, quia non debes reputare eum esse in peccato, in quo si est, nescis, an sit rediturus ad rationem & pœnitentiam; & re ipsa nimis grave est sic te imparatum trudi in æternitatem: hinc *Bartholus*, *Gomez*, *Mol. Mald. Tann. Bonac. Castrop. Tamb. Dicast. Sangallenses*, quos citat & sequitur *Vindex Gobati* p. 2. prop. 10. n. 4. absolutè docent talem etiam rationis impotem posse occidi. Vide *Vind. Gob.* ad prop. 10. & dicenda l. 3. p. 1. n. 814.

§. 4. An laudabilius sit hominem morientem transferre in alias animas purgatorii omnia suffragia & satisfactiones pro se offerendas, an sibi retinere, fusè in utramque partem discutit *Arriaga* d. 40. f. 2., & concludit esse minùs laudabile, quia est velle Deum potiùs laudari ab alio quàm à se, quod videtur esse hominis minùs a-

K

mantis

mantis Deum : Econtra *Hautinus* in patr: defunct: à n. 627. citans pro se *S. Thomam Suar: & Lug:* fusè contendit, id esse laudabilius, quia per actum illum Charitatis plus meretur gratiæ & consequenter gloriæ sibi & Deo per totam æternitatem. An autem sit obligatio iuvandi defunctos, videri potest *Haut:* à n. 438.

180 §. 5. Probabilius videtur, quòd possim ad tempus velle carere gratiâ Dei vel beatitudine pro impediendo peccato vel damnatione Proximi, uti rectè *Ovied.* n. 15; multò magis etiam potero secundùm ordinatam Charitatem omittere actus bonos, ut sic impediam majora mala proximi; non possum tamen ideo velle peccare etiam levissimè, & ut volunt *Arr. & Ovied.* n. 23, non possum velle in perpetuum carere beatitudine etiam pro totius mundi salute, quamvis hoc absque peccato contingere posset, quia teneor ultimò tendere ad finem meum, quando possum sine peccato; in hoc tamen contradicunt alii cum *Bonæ spei* d. 4. n. 10., docentes eum esse actum excellentissimum Charitatis, & favent exempla quorundam Sanctorum.

181 Q. 46. Quid debeat facere sacerdos, si simul vocetur ad baptizandum infantem, & ad absolvendum adultum, quorum alter certò morietur absque Sacramento, si postponatur alteri. R. Si adest Laicus, qui baptizare possit, debet eum mittere ad infantem baptizandum, & ipse ire ad absolvendum adultum: si autem nemo adest, qui baptizare possit, debet infantem præferre adulto, infans enim certò periret, non item adultus, qui fortè non est in peccato mortali, vel per contritionem se juvare potest: hoc autem est

arri-

arripiendum, quod minùs habet de periculo, uti docet *S. Thom.* 3. p. q. 83. a. 6. Ita cum *Gob. Steph.* t. 3. d. 3. d. 1.

Circa ordinem Charitatis aliqua addentur l. 3. p. 1. à n. 719. & 731.

D V B I V M II.

De odio, & dilectione inimicorum.

Certum est, inimicos aliquo modo diligendos, cum sint proximi, cum *S. Tho.* 2. 2. q. 25. a. 1. communiter omnes. Sed quæritur de modo, & an possint odio haberi.

Resp. I. Quilibet homo, saltem privatus, tenetur proximo, etiam inimico, communia dilectionis signa & beneficia exhibere ex præcepto; specialia verò ex consilio tantùm, nisi aliunde ratio obligationis accedat. Ita communiter cum *Laym.* l. 2. r. 3. cap. 4. ex *S. Thom.* l. c. q. 25. a. 8. & 9. Dixi 1. communia: qualia secundùm *Cajet. V.* odium, sunt, quæ Christiano debentur à quovis Christiano in communi, concivi à concive, cognato à cognato. Ratio autem est, quia ista negare, est vindicare injuriam, quod non licet privato. Dixi 2. nisi aliunde accedat ratio obligationis, qualis esset v. g. 1. Timor scandali ex omissione. 2. Spes salutis inimici, ut vid. *Azor* p. 2. lib. 12. cap. 3. 3. Necessitas temporalis vel spiritalis. 4. Culpæ deprecatio, & exhibitio specialium signorum amoris. Ratio, quia his casibus, neglectus specialium signorum esset exterior odii declaratio. *Laym.* l. c. Unde resolves Casus sequentes;

K 2

I. Per

» I. Per se loquendo , nemo tenetur ad ini-
 »micum diligendum positivo & peculiari actu ,
 »neque ad eum salutandum , alloquendum , æ-
 »grotum invisendum , mœstum consolandum ,
 »hospitio excipiendum , vel familiariter cum eo
 »agendum , &c. quia hæc sunt signa specialia a-
 »moris. *Fill. t. 28. p. 1. cap. 1.* Dico per se , quia si o-
 »missio scandalosa esset , aut per aliquid horum
 »posses sine tuo incommodo , inimicum tibi &
 »Deo reconciliare , id omittere , esset grave : uti
 »etiam , si inæqualis persona soleret alium salu-
 »tando prævenire , v. g. subditus Prælatum. *Lay.*
 »l. c.

» II. Non licet inimicum excludere à commu-
 »nibus orationibus , v. g. oratione Dominica , &
 »quæ pro communitate instituitur ; nec à com-
 »munibus eleemosynis , resalutatione , responsi-
 »one , expositarum mercium venditione , quia
 »hæc sunt communia dilectionis signa ; ideoque
 »contra hæc facere , v. g. cognatos omnes invita-
 »re , obvios omnes ex vicinia vel collegio ex con-
 »suetudine salutare , solo inimico excluso , est ex
 »genere suo , & regulariter mortale. *S. Tho. Nav.*
 »*Laym. ll. cc.* Addo 1. ex genere suo , quia si levitas
 »materiæ , aut causa rationalis excuset , v. g. si pa-
 »ter vel superior , filio vel subdito , ob correctio-
 »nem ea subtrahat ad tempus , leve vel nullum e-
 »rit , quia habet jus puniendi. Addo 2. regulariter
 »quia si persona multò major inferiorem non
 »resalutet , v. g. nobilis rusticum , pater filium ,
 »non videtur mortale , ut notat *Sa v. Charitas.*
 »*Bon. 10. 2. d. 3. q. 4. p. 3. v. Azor q. 5.*

» III. Etsi quis teneatur inimico veniam le-
 »gitimè petenti , non tantùm interiùs remittere ,
 » sed

sed e
 neg
 n. 28
 eò q
 hum
 facti
 nec e
 pote
 utro
Nav
 fit v
 læso
 ea ,
 poss
 rest,
 con
 R
 secu
 lenc
 li m
 tam
 hon
 nam
 am
 disp
 tes C
 I
 mal
 care
 quò
 ne r
 pro
 cet
 4. p

sed etiam externa remissionis signa ostendere, negat tamen *Trull. l. 5. c. 5. d. 5. ex Azor. & Fill. n. 25.* teneri statim postquam offensio est illata: eò quòd sit res violenta, & supra fragilitatem humanam. Non tenetur autem remittere satisfactionem pro damno, si ab eo sit læsus, imò nec eam acceptare, si offerat, sed etiam juridicè potest compensationem petere, dummodo in utroque casu deponatur odium, ut docet *Val. Nav. c. 14. n. 25. Lay. c. 4.* Quòd si tamen pœna sit valde gravis, v. g. capitis, mutilationis, neque læso ex ea commodum proveniat, non videtur ea, deprecante altero, sine peccato vindictæ posse expeti. Similiter, si satisfaciat quantum potest, ad id, quod non potest, eum urgere, videtur contra charitatem, ut docet *Syl. & Fill. q. 9.*

Resp. II. Etsi odium inimicitiae sive personæ secundum se, & bonorum quæ in se habet, volendo scilicet illi malum, ut sic, sive quatenus illi malum est, ex genere suo fit mortale; odium tamen abominationis, sive qualitatis, quo non hominem, sed ejus malitiam, vel saltem personam tantum quatenus malam, vel nobis noxiam, averfamur, sæpe licitum est, ut docet *Kon. disp. 29. dub. 3. & comm. Unde resolvuntur sequentes Casus:*

I. In confessione satis esse, si dicas te grave malum voluisse proximo, nec opus esse explicare speciem mali, v. g. mortem, infamiam, &c., quòd omnia comprehendantur sub una ratione mali, *Caj. Bon. Tur. Trull. l. 1. c. 6.* docent probabiliter: sed contrarium probabilius docet *Suar. h. d. 6. S. 2. n. 2. & 3. to. 2. Pal. tr. 2. d. 4. p. 1. n. 6.*

K 3

II. Licet

II. Licet proximo velle malum aliquod, v. g.
 temporale, (dummodo non fit iusto gravius)
 quatenus id illi bonum est, v. g. morbum, vel ad-
 versitatem, ut à peccatis emendetur. *Bon. to. 2.*
dub. 3. qu. 4. p. ult. §. 1. ex multis. Cavendum ta-
 men est, ne fiat ex vindicta, ex qua, si Psalmum
 108. super inimicum tuum legas, peccas mor-
 taliter. Generatim verò, ob bonum spirituale
 proprium vel alienum, licet mala pœnæ, ineffi-
 caci affectu, aliis velle, quia cum in hoc affectu
 bonum spirituale præferatur temporali, non
 est inordinatus, v. *Less. l. 2. cap. 47.*
 Sic licet, v. g. mortem optare hæresiarchæ vel
 publicæ pacis turbatori, ob bonum commune
 & multorum; juxta illud *Galat. 5. Utinam abscin-*
dantur. Item tristari de eo, quòd dignitates con-
 ferantur indignis: vel de sanitate ejus, qui ex
 illa sumit occasionem peccandi. Item mortem,
 egestatem, aut morbum alicujus desiderare, ut
 cesset à peccatis, & vitam in melius mutet. Ea-
 dem ex causa *Bon. Azor & Palauz t. 6. d. 4. p. 1.*
num. 11. excusant à peccato matrem, quæ mor-
 tem filiarum exoptat, eò quòd ob deformita-
 tem vel inopiam commodè & honestè nupti-
 tradere non possit. Etsi verò sibi ipsi optare
 mortem, *Navar. & cæteri* dicant esse mortale, ad
 evitanda tamen gravia mala, v. g. afflictionem
 internam, id licere volunt *Sanch. Sot. Gran. 2. 2. t.*
6. disp. 2. sect. 4. n. 20. Dian. p. 5. t. 14. R. 92. Ita &
Trull. l. 1. d. 2. n. 11. excusat fœminam, quæ sibi
 (vel alteri) mortem optat ad vitandam gravem
 infirmitatem, mendicitatem, vitam acerbam,
 &c. vel alia similia mala à marito v. g. inflicta,
 vel infligenda. Mulierculas tamen ob minimas

mo-

mole
 damn
 ctus a

III.
 si id fa
 vet, a
 inimi
 ptand
 formi
 averfi
 le non
 absit c
 pedita

Q.
 de mor

§.
 fitio,
 peccat
 te nar
 desiden
 aliquo
 ne cer
 micit
 aut ill
 quis c
 desid
 proxi
 rosè
 le, in
 tio: c
 ve, &
 lumr

molestias mortem optantes *Dian. l. c. mortalis* damnat, nisi (ut plerumque fit) excuset defectus advertentiæ & deliberationis.

III. Privatus, qui averfus ab alio fugit illum, si id faciat, ut eum suo colloquio & solatio privet, atque ita contristet & malè illi sit, est odium inimicitia, & peccatum: si verò nihil mali optando, tantùm fugias, quia tuæ naturæ est difformis, vel tibi solet esse molestus, est odium averfionis, & peccatum, si sit irrationabile: quale non erit, si sit persona valde aspera: modò absit contemptus, scandalum, & vindictæ cupiditas. v. *Bon. loc. cit.*

A D D E N D A.

Q. 47. An licitum sit tristari de vita aut gaudere de morte alterius. R. Intelligetur ex seqq. 183

§. 1. Ab *Innoc. XI* damnata est hæc 13: propositio, si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alterius tristari & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum. Ex qua damnatione certum est, nunquam esse licitum ex odio, inimicitia vel vindicta gaudere de morte proximi aut illam desiderare: Deinde etiam certum est, si quis ob leve aliquod emolumentum temporale desideret directè, etiam inefficaciter, mortem proximi, aut de illa immediatè gaudeat sive morosè delectetur in illa, hoc esse peccatum mortale, in hoc enim sensu damnatur relata propositio: & ratio est, quia cum sit emolumentum leve, & quidem possit esse tale aliquid, quod solummodo speratur, nec adhuc possessum est,

Vide etiam Tq. et 151am.

imò ad quod nè quidem habeatur aliquod jus ,
 irrationabile esset velle mortem proximo, ut ta-
 le quid obtineatur , hinc justè damnata est illa
 propositio , sine restrictione dicens , licitum esse
 desiderare mortem alicui propter aliquod tem-
 porale emolumentum , sicuti enim nemo potest
 sibi mortem optare , ut liberetur aliquo levi in-
 commodo , v. g. tussi , modico dolore capitis ,
 ita non potest optare alteri ob aliquod leve com-
 modum suum.

184 §. 2. Licitum est desiderare vel gaudere de
 morte proximi propter magnum bonum spiri-
 tuale ipsiusmet proximi ; sic Pater potest deside-
 rare mortem Filii nunc in gratia constituti , qui
 aliter certò prævidetur futurus improbus : Ra-
 tio est , quia bonum spirituale justè præfertur
 temporali , ergo licitè ipsi favet mortem ita uti-
 lem , potiùs quàm vitam ita noxiam , ita *Carden.*
 in 2. crisi. d. 10. n. 7.

185 §. 3. Licitum est desiderare vel gaudere de
 morte proximi ob ingens bonum etiam tempo-
 rale communitatis & Ecclesiæ , quod aliàs habe-
 ri non possset ; sic licitè opto mortem Turcæ po-
 tiùs , quàm ut Ecclesiam vel Imperium Roma-
 num vincat ; & ratio est eadem , quia bonum
 commune justè præfertur privato , id autem cen-
 setur bonum commune , quod est communita-
 tis , in qua sum , ita *Carden.* n. 8.

186 §. 4. Manet probabilis sententia , quam post
S. Thomam 2. 2. q. 76. a. 1. tenent Auctores gra-
 vissimi , quos citant & sequuntur *Mendo* d. 4.
 q. 1. & 4. *Arsdek.* t. 2. p. 2. de prob: Opin.
 q. 4. *Carden.* n. 9. & 21. *Moya* t. 1. t. 6.
 d. 6. q. 5. , nempe quòd homo possit desiderare
 mor-

mortem proximo ad vitandum aliquod ingens malum sibi vel alteri proximo impendens, quod aliter vitari non potest, v. g. ne injustè occidatur ab illo, ne per illius injuriam spoliatur bonis suis, quod alioquin futurum est: sicuti aliquis sibi ipsi licitè optat mortem, ut evadat ingens malum spirituale vel temporale, v. g. si aliter non possit vitare peccatum vel perpetuum & durum carcerem, Ratio est, quia in primis tum non optat propter aliquod emolumentum, quod acquiri deberet, sed propter damnum in re sua actu possessa, quod subire non tenetur, cum rem suam vel alterius amici tenere ac defendere possit, etiamsi proximus injustè volens tollere occidi deberet, dummodo sit res magni momenti, uti dicitur ad 5: præceptum Decalogi. Deinde illud gaudium vel desiderium directè & immediatè fertur in solum bonum suum vel proximi, ita ut mors, quatenus proximo est mala, nullo modo sit objectum illorum actuum, atque ideo *S. Thomas* in 3. dist. 30. q. 1. a. 1. ad 4. sic habet, *prosperitas unius inducit adversitatem alterius, unde quia Charitas ordinem habet, & plus debet quisque diligere se quàm alium, & propinquos quàm extraneos, & amicos quàm inimicos, & bonum commune multorum quàm bonum privatam unius, potest aliquis salvâ Charitate optare malum temporale alicui & gaudere si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere. Addit S. Doctor, sed hoc non est per se de malo gaudere, sed de bono, quod adjunctum est malo. Fatendum tamen, quòd facilè se possit hìc insinuare odium vel vindicta.*

287 §. 5. Licitum est gaudere de suo emolumento per mortem proximi causato, v. g. hæres licitè gaudet se accepisse bona per mortem alicujus, tale enim gaudium non terminatur ad mortem proximi, sed præsuppositâ morte versatur circa hæreditatem, de qua licitè gaudet. Ob eandem rationem etiam licitum est desiderare emolumentum suum, quod obveniet per mortem alterius, potest enim desiderium terminari ad tale emolumentum, absque eo quòd feratur in mortem proximi, quia desiderat, si fuerit, vel quando erit mortuus: foret autem illicitum, si affectus ferretur in ipsam mortem proximi tanquam in medium pro obtinendo illo emolumento, unde cum in hos similesque actus gaudii vel desiderii facilè se insinuet malus affectus, expedit in praxi eos non admittere ob periculum peccandi. Vide *Vind. Gob.* p. 2. ad prop. 8. & 9.

288 Q. 48. *An aliquando sit obligatio petendi veniam vel se insinuandi apud offensum.* R. §. 1. Tum est gravis obligatio ad petendam veniam vel querendam reconciliationem, quando alterum graviter offendisti, nec superest aliud medium reconciliandi, quia sicuti tenebaris non ponere offensam, ita teneris eam tollere.

289 §. 2. Non est obligatio petendi veniam, 1. si injuria non fuerit gravis, aut si alter intulerit graviolem. 2. Quando aliter satisfieri potest læso, v. g. per pecunias, per alia signa honoris vel amicitia, per intercessionem aliorum. 3. Quando injuriæ mutua se compensant. 4. Quando læsus petitionem veniæ non curat, vel censetur remittere. 5. Si læsus per illam magis exacerbaretur. 6. Quando apud aliquos, v. g. nobiles,

biles viros, illa in usu non est, sed aliter fieri solet reconciliatio. 7. Quando offendens est longè superior offenso, nisi fortè enormitas injuriæ urgeret, ut etiam à subdito veniam peteret. 8. Quando prudenter præsumitur alterum non acquieturum nec corresponsum, si tu pro tua parte veniam peteres & satisfacere velles. 9. Quando alter exigit insuetam humiliationem, nam ad extraordinariam & ita arduam non teneris ante sententiam Judicis, ita *Castrop. d. 1. p. 6. Tamb. in Dec. l. 5. c. 1. §. 3.*

§. 3. Qui priùs offendit, etiam priùs contra- 190
xit obligationem satisfaciendi, ideoque, per se loquendo, & cæteris paribus, ipse tenetur priùs veniam petere aut dare signa reconciliationis, ita *Nav. Bonac. & Con.* Si tamen prior offendens levem injuriam intulit & posterior graviolem, vel si prior est longè nobilior, posterior autem inferior, prior poterit suspendere satisfactionem, usque dum posterior etiam debitam præstet, ita cum *Bonac. Con. Regin. Castrop. n. 13.* Addit *Tamb. n. 27.*, si omnibus consideratis non sit major ratio, cur unus potiùs quàm alter debeat esse prior in venia petenda, tunc utrumque teneri pro data occasione incipere, nisi consuetudo esset, ut unus deberet prævenire, sic enim moris est, ut ille, qui transit vel accedit, priùs salutet illum, qui stat.

§. 4. Qui fugit, ne occurrat inimico, quem 191
à longè videt, si inimicus advertat id fieri propter se & graviter sentiat, est mortale contra Charitatem, si autem non advertat, vel non multùm curet, non erit mortale, *Spor. in mor. t. 2. c. 6. n. 28.*, addens n. 29. tum tantùm peccari

morta-

mortaliter non salutando, quando ex circumstantiis colligitur omitti ex odio, inimicitia vel vindicta; quod si tantum fit ostensio justis doloris vel fastus aliquis aut aliud simile, non videtur fore mortale, uti innuit *Tamb. n. 16.*, & docet *Spor. n. 32.* Res tamen periculosa est, quia facile subest spiritus odii vel vindictæ.

192 §. 5. Si allocutio vel ostensio benevolentiae non sit debita, & tamen prævideas ex illa futurum, ut inimicus odium deponat, teneris alloqui, si sine multa animi difficultate possis: si autem notabilem difficultatem patereris, non teneris, quia bonum speciale proximi, quale tunc est depositio odii, tenemur quidem ex Charitate curare cum aliquo, non tamen cum magno incommodo, *Suar. Con. Castrop. Tamb. Burgh. cent. 2. cas. 66.*

193 §. 6. Ad declarandum magis præceptum diligendi inimicos, infert *Petr. March. t. 2. t. 2. t. 4. f. 2. q. 1. §. 4.* quicumque non impedit injustum damnum grave sui inimici, quando absque aliquo alicujus momenti detrimento impedire potest, peccat mortaliter, quia reipsa ostendit se odium habere, quod mortale est, ubi materia est gravis.

DUBIUM III.

De Præcepto Eleemosynæ seu misericordiae corporalis.

194 » Suppono I. Hujus præcepti obligationem naturali ex duplici capite, I. Ex necessitate proximi »egentis. 2. Ex persona possidentis bona, vel »ecessaria; vel superflua.

Sup-

Suppono II. Triplicem dari necessitatem^{195.}
 proximi, 1. Dicitur extrema, ex qua egenti im-
 minet periculum vitæ, vel etiam gravis & diu-
 turni morbi, secundum *Dian. p. 5. t. 8. R. 1. 2.*
 Gravis, ex qua imminet periculum gravis mali,
 ut captivitatis, infamix, gravis jacturæ bono-
 rum, vel statûs; unde fiat, ut difficulter se possit
 sustentare: v. g. si non possit vivere secundum
 suum statum, vel si nobilis cogatur alteri famu-
 lari; vel artifex, aut vir honestus, mendicare. 3.
 Dicitur communis, quâ laborant mendici tri-
 viales. *Lay. lib. 3. tr. 2. cap. 6.*

Suppono III. Bona necessaria, & superflua¹⁹⁹
 dici, vel respectu vitæ sive naturæ, vel respectu
 statûs, vel decentis conditionis personæ: quo-
 modo seculares rarò putant se habere super-
 flua, ut docet *Lay. & Nav. man. c. 24.* Nam quæ
 sunt necessaria, ad alendos liberos, famulos, ho-
 nestas donationes, convivias, hospitum tractati-
 onem (qualia tamen non sunt quæ ad quem-
 cunque fastum & pompam quisque sibi requi-
 rit) spectatis etiam communibus eventibus, hæ-
 redibus, necessitate futurâ, &c. non sunt super-
 flua.

Resp. I. Nemo tenetur dare eleemosynam
 ex bonis sibi ad vitam necessariis, nisi esset per-
 sona talis, ex qua penderet salus Reip. *Est com-
 munis.* Et ratio patet ex ordine charitatis.

Resp. II. Probabile est, ex superfluis naturæ^{200.}
 & statui, teneri aliquem, etiam in gravi necessi-
 tate, succurrere proximo, si probabiliter putet
 alium non subventurum: idque ut *Azor to. 2. p.*
2. lib. 12. cap. 7. Sylv. & Fumus volunt, sub mor-
 tali, contra *Medinam*, qui vult esse tantum con-
 fili.

filii,

filii. Ratio, quia cum in Scriptura frequenter
damnentur homines ob neglecta opera miseri-
cordiæ, hæc non sunt restringenda ad extre-
mam & raram necessitatem. *v. Laym. l. c.*

201.

Resp. III. Proximo in extrema necessitate
teneris succurrere ordinariè, ex bonis etiam ali-
quo modo ad statum necessariis. *Suar. Lay. ex*

207.

communi. Satisfacis tamen probabiliter, si des-
cum onere restituendi, quando erit ditior. *Vasq.*
&c. contra Suar. Kon. &c. v. Dian. p. 5. t. 8. R. 5.

Addo, *ordinariè*, quia si majus damnum æsti-
maretur, te excidere tuo statu, quàm mors
pauperis, non tenereris, *Azor l. c.*

Resp. IV. Probabile est, quòd proximo in gra-
vi necessitate constituto quisque teneatur sub-
venire, cum modico detrimento proprii statûs:
quia parvo suo incommodo tenetur magnum
incommodum proximi impedire. *Lay. l. c. ex D.*
Thom. Bon. to. 2. d. 3. q. 4. p. 6. Ex dictis collige:

I. Homines privati non tenentur inquirere
pauperes, *Vasq. &c.* si tamen dubitent de extre-
ma alicujus indigentia, tenentur inquirere ve-
ritatem. *Sanch. Dian. p. 5. t. 6. Ref. 39.*

II. Nemo tenetur magnam vim pecuniæ da-
re pauperi, ad pretiosissimam medicinam e-
mendam, vitæ servandæ necessariam, vel ad
redimendum à periculo mortis. *Sa & Kon.*
disp. 27. d. 8. n. 135. Et ratio patet ex dictis.

III. Si proximus tantùm egeat usu rei, satis
est illam accommodare, v. g. si ab hostibus spo-
liato vestem commodes, vel vulnerato equum,
donec domum revertatur. *Laym. Bon. l. c.*

Resp. V. In communibus pauperum necessi-
tatibus tenetur aliquando dare eleemosynam,
qui

qui habet bona naturæ & statui superflua. Ita²²
 communiter; *D. Tho. Suar. hic disp. 7. sect. 3. n. 7.*²²
*Bellar. contra Navar. & Vasq. qui negant teneri.*²²
 Ratio est, tum quia quisque tenetur diligere²²
 proximum sicut seipsum: tum, quia alioqui²²
 pauperes isti inciderent in necessitatem gra-²²
 vem. Videtur tamen hæc obligatio tantum esse²²
 sub veniali, ut rectè *Medina*: idque si nulla sit²²
 justa causa negandi; aliàs sub nullo. *v. Laym. Bon.*²²
*l. c. Unde resolvuntur Casus sequentes:*²²

I. Pauperibus trivialibus, etsi ex nuditate,²²
 morbo, &c. videantur ostendere signa extremæ²²
 necessitatis, rarò quis tenetur ex præcepto sub-²²
 venire, etiam de superfluis, tum quia ferè ad²²
 movendos spectatores ista necessitas exaggera-²²
 tur, tum quia ab aliis juvandi præsumuntur.²²
*Mald. Wiggers, in 2. 2. q. 32. a. 8. n. 32. Dia. p. 5.*²²
*t. 8. R. 17.*²²

II. Si quis dives & abundans diu neget o-²²
 mnes eleemosynas, cum proposito dandi me-²²
 liore & commodiore loco ac tempore, vel egen-²²
 tioribus, vel in alium pium usum convertendi,²²
 is non peccat, cum habeat justam causam ne-²²
 gandi: si verò talis, sine rationabili causa, omnes²²
 à se pauperes inhumaniter repelleret, eum dicit²²
*Laym. l. c. versari in malo statu.*²²

III. Nulli omnino quantumvis diviti, omnes²²
 pauperes sine eleemosyna repellenti, facile ne-²²
 ganda est absolutio; cum ob dubium & dissen-²²
 sum DD. de hac obligatione: tum quia vix repe-²²
 ritur, qui causam saltem apparentem non præ-²²
 tendat, si superflua se habere fateatur. *Lay. ibid.*²²

IV. Etsi dicta de eleemosyna danda, intelli-²²
 gantur respectu omnium egentium, etiam pec-²²
 cato-

202

catorum, infidelium, & inimicorum, damnandi
tamen non sunt Magistratus, excludentes à suis
civitatibus, justa de causa, pauperes peregrinos.
Lay. ib. Trul. l. 1. c. 5. d. 10.

V. Religiosis æquè ac aliis pauperibus debentur eleëmofynæ, quia eorum paupertas & necessitas est vera & justa, tametsi voluntariè contracta, cùm voluntas & causa fuerit rationalis & grata Deo. *Lorca, Dian. R. 18.* Aliud est de iis, qui sponte suâ culpabiliter sunt pauperes, ut vagabundi. *ibid. R. 19.*

Resp. VI. Eleëmofyna tantùm facienda est ex bonis propriis, & quorum quis liberam habet administrationem: Potest tamen fieri ex alienis, quando proximus est in extrema (vel etiam secundùm *Less. l. 2. c. 12. dub. 12. n. 71. d. 13. n. 80. & d. 14. n. 84.* in valde gravi) necessitate, & aliunde succurri non potest, tunc enim omnia sunt communia. In communi verò necessitate, licet tantùm cum consensu Domini, tacito vel expresso. *v. S. Th. 2. 2. q. 32. a. 7. Reg. l. 4. n. 286. Fill. Laym. Bonac. l. c. n. 11. Less. l. c. Vnde resolves.*

I. Non licet dare Eleëmofynam ex bonis obnoxiiis restitutioni, v. g. furto ablati, licet tamen ex acquisitis per opus illicitum, sed non cum injustitia, v. g. ex lucro meretricum. Ratio, quia hæc sunt propria; priora non. *Bon. lb.*

II. Pueris, filiis-familias, servis, ancillis, uxori- bus non licet dare eleëmofynam nisi tenuem, in qua parentum, dominorum, & maritorum voluntas præsumitur. Partiales verò casus, in quibus uxor dare potest, v. suo loco, *Præcepto 4. c. 2. d. 4. & 5. Bon. to. 2. d. 3. q. 4. p. 6. Dia. R. 25.* ubi ex

Hurt.

Hurt. notat, si pater nullas det eleëmofynas, posse pro eo dare filium.

III. Tutores & Curatores, & qui habent curam bonorum alienorum, possunt facere modicas eleëmofynas ex bonis, quæ administrant, quales nimirum ipsi facere deberent, quorum sunt. *Vasq. Azor l.c.c. 10. q. 5. Kon. Dian. R. 35.*

A D D E N D A.

Q. 49. *Quenam necessitas corporalis dicatur extrema, gravis vel communis.* R. Ad illa, quæ habet *Busenb. in supp. 2.*, adde seqq.

§. 1. Tum etiam est necessitas extrema, si sit periculum mortis intra tres menses alioquin incurrendæ, uti ait *Ledesm.*, aut secundum *Cajet.*, si sit periculum mortis, quamvis tempus longè distet, & non appareat alia via illi periculo occurrendi: debet autem esse aliqua moralis certitudo, vel saltem, uti volunt *Vasq. Valenc. Nav. Discast. de Just. l. 2. t. 2. d. 9. n. 211. Mayat. 6. d. 6. q. 4. n. 1. Carden. in 1. crisi d. 80. n. 13.*, prudens ac probabilis timor, si non subveniatur, incurrendi mortem, irrationabile enim foret expectari, usque dum quis incidat in periculum proximum mortis; unde *Carden. n. 74.* ait, si probabiliter peribit egenus deficiente hoc levamine, ea necessitas est evidenter extrema. Ad necessitatem extremam reducunt *S. Thom.* aliique cum *Carden. n. 5.* & in 2. crisi d. 9. n. 8. & 17. necessitatem urgentem, quam alii vocant quasi extremam, estque tum, quando adest periculum proximum incidendi in gravissimam calamitatem, sive in malum morti æquivalens; quodnam autem censeatur æquivalere, non potest certâ regulâ
L derer-

determinari, sed spectandæ sunt circumstantiæ, maximè personarum; *Dicast. Castrop.* d. 2. p. 2. n. 1. & *Tamb.* suprâ s. 1. dicunt sufficere mutilationem membri principalis, amissionem sensûs, v. g. oculorum, perpetuum carcerem, infirmitatem perpetuam vel amentiam: addit *Bann.*, si homini pro ratione sui statûs gravissimum esset dedecus mendicare, afferens illi impossibilitatem moralem, eò quòd præligeret mortem: *Lorc. Arr. & Leander à S. Sacram.*, si alicui ratione similis statûs foret ignominia & impossibilitas exercendi artem mechanicam, aut famulandi: item si ob paupertatem esset periculum labendi in peccatum mortale, uti habet *Villal.*, v. g. in filia, quam Parens ob inopiam vellet prostituere: item si quis ob inopiam vellet se occidere, lapsus in tristitiam non voluntariam: imò *Caj. Maj. Villal. Trul. Az. Fill. & Leander* dicunt eos quoque esse in extrema necessitate, qui sunt Catholici apud Turcas captivi, eò quòd sæpe vita aut fides eorum periclitetur, sed id negat *Hurt.*, & ex parte *Carden.*, alioquin, inquit, divites omnes damnarentur non statim mittentes ea, quæ supersunt statui, ad eos redimendos. Denique dicemus l. 3. p. 2. n. 1146. gravem necessitatem Reip: communiter æquivalere necessitati extremæ particularium.

196 §. 2. Necessitas gravis universaliter dicitur, quando quis ex defectu rerum necessariorum est in periculo incidendi in miseriam magnam, quæ reddat vitam notabiliter molestam, uti esset illi, qui è statu comodo delapsus cogeretur victitare solo pane & oleribus; qui ita esset nudus, ut vel illi inde esset ignominia magna, vel præ
fri-

frigore impenderet periculum gravis morbi; cui spectatâ valetudinē & viribus esset nimis molestum semper super pavimento aut tabula dormire; qui duram subit captivitatem, qui diuturno tempore detinetur in carcere nimis molesto.

§. 3. Necessitas communis est, quando est aliquod incommodum in necessariis ad vitam & statum, ita tamen, ut non reddat vitam nimis miseram vel molestam juxta statum patientis; & in tali necessitate sunt plerique pauperes ostentim mendicantes. 197

Q. 50. Quid ad propositionem hęc damnatam sit addendum. R. Propositio 12. ab Innoc. XI. damnata sic habet, *Vix in secularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui, & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluis statui.* Circa hanc damnationem notanda sunt seqq.; 198

§. 1. Dubium est, quid dicatur superfluum statui: *Cajet. Nav. & Vasq.* putârunt hoc solum esse superfluum, quod non requiritur ad statum, neque præsentem servandum neque futurum obtinendum, quem quis licitè & dignè potest quærere: sed hæc sententia rejicienda est, alioquin vix unquam ulli homini esset superfluum ad statum, quia quisque licitè potest quærere meliorem statum, & eo etiam plerumque dignus esset, hinc vix unquam homo obligaretur ad ullam eleemosynam etiam in gravi necessitate proximi, uti advertit *Carden.* in 2. crisi. d. 9. n. 19.; quod hęc videtur damnari. Alii dicunt illud esse superfluum, quod necessarium non est ad statum neque præsentem neque futurum, quem

aliquis probabiliter & proximè sperat ; & hæc sententia probabilis est : Alii plures cum *Arsdek.* de prob: Opin. q. 6. dicunt hoc esse superfluum ; quod ad statum præsentem satis commodè ducendum non est necessarium, nullâ statûs futuri habitâ ratione. In his duabus ultimis acceptionibus patet multos esse, saltem tempore pacis, quibus sunt superflua, multæ enim sunt familiæ non potentes prudenter spem habere brevî altiùs emergendi, & quæ de facto plûs habent, quàm necesse sit ad statum illum servandum, & hos dicimus habere superflua, ac teneri ad eleemosynas, ex quo patet falsitas propositionis damnatæ : Ad hæc confirmanda facit auctoritas *S. Aug.* de 10: chordis c. 12. Tom. 9. magna excusatio! filiis meis servo : videamus ; servat tibi pater tuus, serva tu filiis tuis, filii tui filiis suis, & sic per omnes, & nullus facturus est præcepta Dei &c: palliare se volunt nomine pietatis & dealbare, ut quasi propter filios videantur servare homines, quod propter avaritiam servant.

200 §. 2. Plures docuerunt, quòd extra necessitatem extremam non fit, vel tantùm sub veniali fit obligatio dandi eleemosynam ex superfluis, uti refert *Moya* t. 6. d. 6. q. 4. §. 4., sed *S. Thom.* aliique communiter rectè contradicunt, ideoque etiam *Suar.* dicit horum opinionem esse practicè improbabilem nec securam in conscientia, probatque fusè *Carden.* in 1. crisi d. 20. à n. 9. Divites sub mortali obligari subvenire pauperi graviter indigenti, saltem ex illis, quæ statui sunt superflua.

201 §. 3. Si privatus extremè periclitetur de vita ob causam extrinsecam justam, v. g. quia morti
justè

justè adjudicatus est, nihil teneris pro ejus vitæ conservanda expendere, quia ob bonum Reipublicæ talis mors infertur, & ipsemet non obligatur se liberare, ergo nec alii: Si autem fit in extrema necessitate ob aliam causam, v. g. ratione morbi, teneris etiam aliqua statui tuo convenientia expendere, ut ei succurras, ita *Con. & Tamb. in Dec. l. 5. c. 1. §. 1. n. 9.* contra aliquos apud *Moyam §. 5.*, qui dixerunt non esse obligationem etiam in extrema necessitate dandi ex necessariis ad statum, quam sententiam vocat *Bannez inhumanam, Valent. Granad. & Hurt:* improbabilem: Manet tamen dubium, an tenearis, si per hoc è statu tuo caderes, nam te in his circumstantiis non teneri, docent Auctores gravissimi, quorum sententiam *Moya* sequitur, vocans probabilissimam, sicuti enim non teneris pro vita tua conservanda subire conditionem durissimam, ita multò minùs pro aliena, durissimum autem est omnino dejici de suo statu. *Nec obstat*, quòd vita proximi sit nobilior quàm bona tua temporalia, nam si argumentum illud valet, teneberis pro vita proximi permittere tibi abscindi brachium, quod nemo dicet: hinc *Castrop. d. 2. p. 2. n. 6. & Tamb. n. 10.* absolutè dicunt, te non teneri expendere ea, quibus expensis notabiliter à statu tuo caderes, uti si ex nobili fieres opifex, ex opifice mendicus, quia nec sic tenereris vitam tuam conservare, talia enim damna subire æquiparatur morti. Addunt *Con. Castrop. & Tamb.* neminem obligari pro vita alterius expendere magnam summam, v. g. ter mille aureos, et-

iam si non ideo excideret ex suo statu, tum quia Charitas jubet succurrere mediis ordinariis & communibus tantum, non autem extraordinariis, tum etiam, quia illæ expensæ in morali æstimatione & quò ad utilitatem Reipublicæ pretiosiores sunt quàm vita hominis privati. Vide dicenda l. 3. p. 1. n. 953. Probabiliter tamen putat *Tamb.* n. 11. Patrem teneri pro filio, vel filium pro Patre gravem & extraordinariam summam expendere, non ex necessariis, sed ex superfluis, aut etiam ex convenientibus suo statui, inter hos enim est major conjunctio, unde & videtur esse strictior obligatio, quia tamen ex illa sententia sequeretur, quòd aliquis etiam pro vita sua teneretur tantumdem expendere, v. g. in medicinam extraordinariam, hinc putat *Tamb.* oppositam sententiam etiam esse probabilem, nempe quòd nunquam sit obligatio ita extraordinario modo sibi vel alteri succurrendi.

302 §. 4. *Macarius Havermans* in *Epist. Apol. c. 4. n. 91.* sic accusat *Busenb.* in hac materia: *Alias laxitates circa illud præceptum in particulari referre non est necesse, cum omnes sufficienter includantur in enormi illa doctrina, quam tradit Herm: Busenb: in suo libello vulgo noto. Ut accusationi respondeatur, tantum legendus est Busenbaum, qui solum dicit non facile negandam absolutionem alicui diviti, qui communibus pauperibus negat eleemosynas, in quo nihil est dignum reprehensione: Et quamvis Societatis Auctores communiter doceant divites teneri in communi necessitate dare eleemosynas ex superfluis, uti*
osten-

ostendit *Pollenter* super propositiones ab *Innoc. XI.* damnatas à n. 402., hanc tamen obligationem negant alij Viri gravissimi, *Sylv. Alens. Arm. Palud. Gabr. S. Anton. Sor. Nav.* uterque. *Molf. Fernand. Victor. J. Medin. Covar.*, quos refert & sequitur *Diana* p. 2. t. 15. R. 32. & t. 16. R. 26., pluribus firmans eam sententiam p. 5. t. 8. R. 17. *Mald. Doctor Lovaniensis* 2. 2. q. 32. a. 6. d. 4. ait, *probabilius est, in communi necessitate pauperum non teneri divitem sub mortali ulli in particulari determinate aut etiam in confuso alicui dare eleemosynam.* *Molanus* etiam *Lovaniensis Doctor in Th. pract. t. 2. c. 5. n. 46.* dixit, se non aufurum condemnare: Unde malè hic doctrina *Busenb.* dicitur enormis, uti & *Laym.*, quem ob eandem causam culpat *Sinnichius*, sed rectè defendit *Guilielmus le Maire* in *Stat. f. 1. c. 10. §. 3.*, neuter enim dicit absolutè dandam absolutionem tali, sed volunt attendi, an fortè pœnitens non habeat causam negandi tales eleemosynas, aut excusationem non afferat justam, & an profit ei absolutionem negare.

§. 5. *Cajet.* alijque cum *Gonet* in *disc. de prob.* 203
n. 152. docent solam superfluitatem esse sufficientem radicem & quasi rationem formalem, unde oriatur obligatio dandi eleemosynam, indeque inferunt, quoties dives habet superflua ad statum, hoc ipso statim sub mortali teneri ad dandam etiam in communibus necessitatibus eleemosynam. Hæc sententia communiter rejicitur ab aliis, quos citat & sequitur *Carden.* in 2. crisi. d. 9. n. 13., quia si illa obligatio præcisè oritur ex superfluitate, ergo etiam necessitate

omni proximi cessante manebit obligatio, quia manebit superfluitas, hoc autem nemo dicet, quia ubi non est necessitas, non potest esse elemosyna: Unde manet probabilis opinio communis, inquit *Carden.*: n. 15, quòd dives non teneatur sub mortali ad danda superflua statui, nisi sit gravis necessitas.

204 *Q. 51. An etiam peccet contra justitiam, qui pauperi extreme indigenti non dat elemosynam. R.*
De hoc sunt tres sententiæ:

Prima, quæ est communior, absolutè negat: hanc tenent AA triginta & plures apud *Carden.*: in 1. crisi d: 20. n. 76., qui in divite agnoscunt tantùm obligationem ex Charitate, dicuntque bona tunc fieri communia, non quoad dominium sed quò ad usum: Ratio potest esse, quia tum fit elemosyna, ubi autem est elemosyna, non est justitia: Deinde aliàs sequeretur, quòd dives negans illa, postea teneretur ad restitutionem, & ad damna secuta compensanda:

205 *Secunda*, absolutè affirmat: hanc tenet *Pet. Hurt.*: citans alios sex & sequitur *Carden.*: Rationem dant, quia ex mente *SS. Patrum*, quos refert *Carden.*: Deus bona dedit divitibus sub eo onere, ut in necessitate dispensent egenis, ergo ex hoc contractu innominato, *do, ut des vel do, ut facias*, tenentur divites ea bona sic elargiri indigentibus, ergo tenentur ex justitia: Deinde non dare sic egenti est homicidium, uti asserunt *SS. Patres*, omne autem homicidium est contra Justitiam, ergo. Ad rationes oppositas dicunt, titulum Charitatis esse compossibilem
cum

cum titulo justitiæ, sicuti si debeam centum, & incidas in paupertatem, solvens centum satisfacio titulo Charitatis & Justitiæ: nec ideo debetur restitutio, si transierit necessitas, quia debitum erat tantum pro circumstantiis necessitatis, & quasi conditionale, ergo desinente necessitate desinit; admittit tamen *Hurt.*, si negans elemosynam præviderit damna, obligari compensare.

Tertia distinguit cum *Lugo* de Justi. d. 16. n. 206
142. & 153. & *Tamb.* in Dec. l. 8. t. 2. c. 6. §. 2. n. 5. & 6., hi dicunt in extremè indigo esse verum jus justitiæ ad ea bona arripienda, quamvis in possidente non sit obligatio justitiæ ad ea danda, sicuti ante divisionem bonorum quisque habebat jus ea sibi acquirendi, quamvis nullus teneretur ea tradere, nam sicuti si res aliqua sit communis, Petrus ante illius occupationem non habet jus Justitiæ, quo alii obligentur eam ipsi tradere, ita etiam extremè pauper non habet jus justitiæ impediens alios, ne eâ re utantur, vel cogens eos ad eam offerendam, sed tantum habet titulum, ut eam occupatione possit facere suam; Quod autem jus accipiendi in uno & obligatio succurrendi in altero non necessariò ex eadem virtute procedant, probat *Tamb.* à pari, nam qui vovit elemosynam tibi dare, tenetur ex Religione eam dare, tu tamen non habes jus nec Religionis nec Justitiæ eam arripiendi: Addit *Tamb.* n. 8. obligationem Divitis, ut non impediatur pauperem ab occupatione rei, esse ex Justitia, quia cum omnia sint communia pro ista necessitate, pauper habet jus, ut non impediatur saltem in usu, hinc infert *Tamb.* n. 9., si dives

non offerat extremè indigenti , non obligari ad
damna secuta , si fortè hic fame moriatur , &
Uxor cum prolibus destituatur alimentis , quia
non offerendo peccavit tantùm contra charita-
tem ; si autem vi impediatur eum à sumendo , vel si
cibum à paupere jam occupatum vi recipiat , te-
nebitur ad damna , quia peccavit contra Justi-
tiam.

207 *Q. 52. An sit obligatio gratis dandi extremè indi-
genti. R.* Si alibi habet aut alio tempore habebit
bona, v. g. per hæreditatem vel laborem pro-
prium, docent *S. Thom. Suar. Valen.* alique com-
muniter cum *Dicast. de Just: l. 2. t. 2. d. 9. n. 228.*
non teneri dare gratis , licèt enim sit pauper re ,
tamen non est pauper spe ; sed si supponamus
esse pauperem re & spe, id est, neque nunc ha-
bere nec probabiliter posthac habiturum ali-
quid , adhuc docent *Hadri. Covarr. Vasq. Less.*
Lug. de Just: d. 16. à n. 167. satis esse , si det mu-
tuò, sub conditione, si fortè ad meliorem for-
tem redeat , quam sententiam *Dicast:* vocat prob-
abilem ; & ratio est , quia sic succurritur neces-
sitati : è contrà *S. Thom. Fill: Con. & alii cum Burg:*
cent. 1. cas: 89: probabiliùs dicunt teneri dare
gratis ; quam sententiam *Val:* dicit esse tam cer-
tam , quàm certum est dari præceptum eleemo-
synæ , hinc *Bann:* oppositam sententiam appel-
lat falsissimam , sed omissis censuris probatur
sententia nostra, nam tum urget præceptum ele-
mosynæ , quæ non est sine donatione ; deinde
quia sic simpliciter non levaretur necessitas pau-
peris , sed una mutaretur in aliam. Videri potest
Dicast: suprà.

Quo

Quo ordine fit subveniendum in extrema vel communi necessitate sanguine junctorum, dicitur l. 3. p. 1. à n. 719 & 731.

DUBIUM IV.

De misericordia spiritali, seu præcepto correptionis fraternæ.

Correptio fraternæ, est admonitio, quâ quis²⁰⁸ proximum conatur revocare à peccato: De qua certum est, præceptam esse jure tum naturali, quo membra unius corporis se mutuò juvare tenentur; tum divino positivo: *Matth. 18. Si peccaverit in te frater tuus, corripe ipsum. Bec. 2. 2. c. 21. Laym. c. 7. Fill. Bon. p. 7.* Quæritur autem, quæ sit ejus materia, quos & quomodo obliget.

Resp. I. Omne mortale peccatum proximi per se est sufficiens materia, ut hoc præceptum obliget sub mortali. *Ita communiter.* Et ratio est, quia cum vitam spiritualement proximi tollat, sufficientem necessitatem correptionis inducit. Dixi 1. *omne mortale*: quia etsi etiam veniale sit materia correptionis, non tamen graviter obligans; nec nisi facillimè possis. Dixi 2. *per se*: quia si quis ob timorem, verecundiam, pusillanimitatem, putet se non ita strictè obligatum, vel minùs esse idoneum ad corripiendum, videtur tantùm peccare venialiter. *Vid. S. Thom. 2. 2. q. 23. a. 2. & cæteros supra cit.*

Resp. II. Præceptum hoc obligat concurrentibus his circumstantiis: 1. Si certò tibi constet de peccato proximi: indagare enim tenetur so-

lus

209. »lus Superior. 2. Si probabile fit non emendasse,
 »nec emendaturum, vel relapsurum; quia elec-
 »mosyna egenti tantum danda est. 3. Si alius æ-
 »què idoneus non adsit, qui correpturus pute-
 210. »tur. 4. Si fit spes fructus; quia desperato fine ces-
 »sant media. 5. Si fit bona occasio, locus, & tem-
 »pus opportunum, possisque sine tuo gravi da-
 220. »mno facere: Quod si horum aliquid desit, præ-
 »ceptum non obligat. Unde patet, ejus omissio-
 »nem in privatis vel nullam esse, vel levem cul-
 »pam, v. *Bon. l. c.*

» Resp. III. Et si hoc præceptum obliget omnes,
 »etiam subditos; magis tamen Prælatos. Ratio
 »prioris est, quia omnes sunt commembra, te-
 »nenturque sibi externa officia Charitatis præ-
 »stare. Ratio posterioris est, quia subditi tantum
 »ex Charitate, Prælati verò etiam ex officio, &
 »justitia tenentur: Unde peccare possunt etiam
 »graviter, veniales culpas non impediendo, si
 »vigor disciplinæ per hoc minuatur. Eademque
 »ferè est ratio de patrefamilias, præsertim erga
 »liberos. *Lay. l. c. num. 5. Palaus tr. 6. disp. 3. punct.*
 »8. num. 8. *Trul. l. 1. c. 5. d. 13. § 15. § ceteri.*

» Resp. IV. Ordo in correptione servandus est,
 »quem Christus præscripsit, *Matth. 18.* scilicet,
 »1. ut corripias in secreto; deinde coram testi-
 »bus, tum ad Prælatum Ecclesiæ five Superio-
 »rem, deferas. Excipe tamen, 1. Nisi præstet Su-
 »periori, viro probò & prudenti, quàm aliis te-
 »stibus innotescere, prout cautum est in *Regula*
 »*S. Aug.* 2. Nisi peccatum sit publicum: tunc e-
 »nim potest publicè corripì. 3. Nisi vergat in gra-
 »ve damnum tertii aut communitatis, si Supe-
 »riori non statim innotescat, v. g. si quis proditi-
 »onem

tionem moliatur, hæresin occultè spargat, tunc enim immediatè Superiori indicandum, quia commune bonum præferendum est privato. *Fill. tr. 28. p. 1. c. 7. n. 149. & 155. 4.* Quando corripendus est contentus, ut Superiori statim significetur: ut est apud quosdam religiosos, qui quoad hoc juri suo renuntiarunt. *v. Suar. hic disp. 8. sect. 5. n. 12. & 17. Bec. Laym. Sanch. l. 6. mor. c. 18. Fill. l. c. Ex dictis resolvitur:*

I. Qui facilè potest impedire peccatum mortale proximi, & ob mali temporalis timorem negligit, peccat mortaliter. Ita *Lay. Suar. disp. 7. de correct. sect. 3. n. 5. v. Palaump. 6. n. 1. & 2.*

II. Si certò constet fratrem perfectè emendasse peccatum occultum, nec ex eo esse ullum periculum relapsûs, vel damni, ipsi aut alteri, non licet (etiam in Societate IESU) denunciare Patri, vel Prælato, nisi frater expressè in istam denuntiationem consentiat. *San. 2. mor. l. 6. cap. 18. n. 49. & 60. Palausp. 12. Fill. n. 157. Trul. l. 1. c. 5. d. 14. n. 15. Suar. to. 4. de relig. ca. 10. n. 11. & 12. Hurta d. 163. Sect. 2. & 5. subs. 28. & denique C. Lugo Resp. mor. l. 4. d. 46. Ubi tamen notat, in Soc. IESU casum esse rarissimum. Ratio autem est, quia cessat motivum charitatis, atque adeo ratio denunciandi: ideoque est peccatum, & quidem ut C. Lugo l. c. not. ex Suar. mortale ex genere suo. *v. inf. l. 4. c. 3. d. 5. & Dia. p. 4. t. 4. R. 71.**

III. Si Superior immediatus se solo possit delinquentem emendare, ita ut nullum periculum damni vel relapsûs, ipsi vel alteri, vel communitati immineat, videtur peccare manifestando

stando

stando Superiori mediato delictum. *Palaut. l. c.*
Trull. d. 16. n. 1.

IV. Prælati & Magistratus tenentur aliquando inquirere in subditorum peccata, ut corripiantur, non tamen multum & curiosè de aliquo in particulari rogare debent, nisi is speciale ejus signum dederit: neque facilè admittere accusatores spontaneos, quia illi specie boni communis sæpe se quærent. *Hurta, &c. Dian. p. 7. t. 3. R. 10. & 11.*

V. Episcopi, Prælati Religiosorum, Pastores animarum, tenentur etiam cum suo incommodo, imò aliquando cum vitæ periculo, adhibere diligentiam, quam possunt, ut peccata publica & occulta impediant, quia cum Christo pacti sunt curam & sollicitudinem gregis, pro qua multa ab eo bona accipiunt. *Hurt. to. 2. d. 162. sect. 7. §. 60. (apud Dia. R. 28.)* aitque hanc esse omnium Patrum & Theologorum doctrinam, quam Christus verbo & exemplo docuerit, additque idem esse de Magistratibus & Concionatoribus. Licet verò hi non teneantur ad id ex justitia, (sicut Prælati & Magistratus) tenentur tamen peccata publica corripere: (sed non facilè Prælatorum & Religiosorum, quorum auctoritas ad bonum commune est necessaria) etiamsi non sit spes emendationis. *Kon. disp. 28. du. 5. Hurt. Dia. R. 13.*

VI. Correptio adhibenda est, non semper statim, sed dum major fructus speratur: Hinc interdum permitti potest reiteratio peccati, ut ferventiùs resipiscat, *Dian. R. 29. & 30. ex Regin. Fill. n. 139. Trul. n. 8.* Neque sufficit semel esse factam correptionem, sed debet iterum

ite-

iterumque fieri, quamdiu speratur fructus. *Di-*
vi. R. 32.

A D D E N D A.

Q. 53. An aliquis teneatur corrigere proximum, 209
qui mortaliter peccavit, si non sit periculum, ut relaba-
tur. R. Affirmant Bann. Valenr. Bonac. & alii, quia
existens in mortali est in maxima miseria, ergo si
commodè possum, teneor sublevare, & per cor-
reptionem movere ad pœnitentiam: Negant Re-
gin. Sot. Lorc. Sa, Con. Torr. & alii cum Castrop. d. 3.
p. 2., partim quia proximus non censetur esse in
gravi necessitate surgendi ab illa miseria, nisi vel
prævideretur moriturus in peccato, vel inde su-
meret occasionem iterum peccandi; partim quia
ipse potest ad tempus differre pœnitentiam, er-
go non tenetur meam correctionem admittere,
ergo nec ego ad eam obligor. Utraque sententia
est probabilis, sed prima videtur conformior
præcepto Charitatis: si tamen probabiliter judi-
cem proximum vel alterius ope vel suâ sponte
quæ citò pœnitentiam facturum, non teneor
corripere, quia jam rescio eum correptione meâ
non indigere, uti rectè cum aliis Castrop. p. 6.

Q. 54. An spes fructus debeat esse certa, vel suffi- 210
at esse probabilem, ut quis teneatur corripere delin-
quentem. R. Cajet. putat debere esse certam, sed
dicendum est cum S. Thom. Castrop. p. 5 & aliis
sufficere esse probabilem, alioquin vix unquam
esset obligatio corripiendi, nam vix unquam
spes est certa, cum emendatio pendeat à libera
voluntate peccantis, quæ potest perseverare in
malo: si tamen probabiliter putes te nihil effe-
cturum per tuam correptionem, communis
senten-

sententia est te non teneri corripere, quia prudenter judicas correptionem tuam fore inutilem, nemo autem tenetur ad actionem inutilem: Quod si dubites, an correptio tua sit nocitura vel profutura, ferè omnes conveniunt omittendam esse, si timor sit nocimenti gravis, v. g. novi peccati mortalis vel novæ obstinationis: Excipiunt tamen *Suar. Bonac. Con.* & alii casum illum, in quo peccator foret in extremis, dicunt enim tunc esse adhibendam correctionem, quamvis æquale dubium esset de fructu ac nocimento, nam dubium nocimenti compensatur per spem fructûs, qui potest esse maximus; & si tum negligatur, reparari amplius non potest.

211 *Q. 55.* An ergo semper sit obligatio gravis corrip-
endi proximum, si aliàs putetur in peccato moriturus.
Bz. Bann. Valent. Bonac. & alii communius affir-
mant esse talem obligationem, etiam cum peri-
culo vitæ propriæ, quia salus æterna proximi est
præferenda vitæ propriæ temporali, uti constat
ex dubio primo: Tamen *Lorc.* aliique cum *Ca-
strop.* p. 6. dicunt, cum periculo vitæ propriæ non
esse talem obligationem, nisi quis foret Superior
proximi, quia proximus tunc non est in extrema
necessitate, cum possit se ipsum juvare, si velit,
dolendo de peccatis. *Nec obstat*, quod quivis et-
iam cum periculo vitæ teneatur baptizare pue-
rum aliàs sine baptismo moriturum, nam hoc
dato, disparitas hîc est, quia per baptismum est
certa spes, non per correptionem; baptizandus
nequit se juvare, potest hic proximus; bap-
tizandus non perit ex malitia personali, hic pec-
cans sic perit: Hæc sententia est probabilis, quam-
vis prior sit magis pia.

Q. 56.

Q. 56. Si verba non juvent, an debeat vel possit 212
proximus aliter corrigi. R. Si sit subditus, potest &
 debet à Superiore corrigi, etiam pœnis aliisque
 modis coactivis: si autem non sit subditus, etiam
 licitum erit ipsi aliquam vim amicam adhibere,
 v. g. occultare gladium, subducere pecuniam
 aliaque peccandi instrumenta, uti docent *S. An-*
toninus, Nav. Mol. Lug. de Just. d. 2. n. 33. non
 videtur tamen licitum absolutam vim inferre,
 v. g. ligare vel includere, quia hæc est excessiva
 usurpationis jurisdictionis: Excipe, nisi adesset cau-
 sa proportionata, uti si cogitaret inferre grave
 malum Reipublicæ, Superioribus vel familiæ,
 tum enim liceret, & quandoque, sed rarò, esset
 obligatio sic impediendi, ita *Lug. n. 34.*

Q. 57. An aliquando sit etiam gravis obligatio 213
corripiendi solos defectus Subditorum. R. De hoc vi-
 deri potest *Lug. de Just. d. 9. à n. 21.*, hoc enim
 concernit plerumque solos Superiores Religio-
 fos.

Q. 58. An sit obligatio corripiendi eum, qui ex 214
ignorantia peccat. R. Si ignorantia sit vincibilis,
 utique est obligatio, nam ignorantia illa non
 excusat à peccato: si autem ignorantia sit invin-
 cibilis, *Bonac. in Dec. d. 3. q. 4. p. 7. n. 11.* abso-
 lutè docet non esse obligationem, sive sit igno-
 rantia juris sive facti, quia tantum tenemur cor-
 rigere peccatum proximi, proximus autem tum
 non peccat: Excipit tamen ipse cum aliis omni-
 bus, nisi ex officio alicui incumbat monere & in-
 struere, v. g. quia est Pastor, Confessarius: Item,
 nisi inde oriretur damnum tertii, vel ignorantis
 ipsius, aut scandalum, aut irreverentia in Deum
 vel Religionem. Alii Authores distinguunt, si

M

enim

enim quis peccet ex ignorantia juris naturalis, omnes communiter docent te teneri corripere, quia licet proximus non peccet, actio tamen ejus est in se mala & indecens ac displicens Deo, ita *Ovi: 1. 2. t. 5. cont. 2. n. 30.*, qui ait idem communiter doceri etiam, quando quis peccaret ex ignorantia juris divini: E contra, si peccet ex ignorantia juris humani, docet *Op: cum Bann. Nav. Val. & aliis non esse obligationem corripendi*, tum quia proximus non est in gravi miseria, tum quia nihil facit intrinsecè malum, consequenter secundùm hos Auctores non teneberis admovere eum, qui ignorans die Veneris comedit carnes, aut Vesperis it cubitum oblitus orare horas; sed his omnibus probabilius contradicunt *Con: Sanch. Castrop. & alii cum Burg. cent. 3. cas. 69.* dicentes esse obligationem corripendi peccantem ex quacunque ignorantia, tum quia sic exigit reverentia legis, contra quam est illa actio vel omissio, tum etiam quia materialis transgressio legis, si non corrigatur, facile fit formalis, aut habitum pravum inducit: discretionem tamen utendum est, nam imprudenter agit, qui inculpabiliter errantem in re nulli prorsus noxia corrigit cum non levi ejus rubore vel aliorum incommodo, & ita, inquit *Gob. in Exp. t. 3. n. 343.* male fecit ille, qui sacerdotem oblitum stolæ, de hoc defectu eum in Sacrificio ad aram monuit.

215 *Q. 59. An & quando sit obligatio denuntiandi vel deferendi aliquem. R. §. 1.* Est obligatio gravis sub pœna excommunicationis hæreticos denuntiandi apud Inquisitores Fidei, uti constat ex variis Bullis Pontificum & decretis Juris canonici apud *Castrop. t. 4. d. 3. p. 4. n. 21.*, quam obligationem

&

& pœnas innovat *Alex. VII* octavâ Julii 1660 per Bullam, *Licet aliàs*, in qua præterea gravissimè præcipit, ut omnes Religiosi, etiam leviter tantum suspecti de hæresi, statim nullâ factâ correptione fraternâ, nec re communicatâ cum Superioribus Ordinum, deferantur ad Inquisitores à Papa constitutos : & ne aliquis prætenderet ignorantiam illius decreti, mandavit illud in omnibus Collegiis & Monasteriis publico loco suspendi, ac singulis annis primâ die Martii omnibus prælegi super mensam vel in Capitulo: Et cum postea aliqui Authores dicerent, quamvis aliquis sciret alium esse hæreticum, non teneri tamen denunciare, si probare non posset esse talem, idem *Alexander* 24 Septembris 1665. inter 45: propositiones etiam damnavit hanc 5: *Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis* : Ex qua damnatione certum est, ubi Bullæ illæ usu receptæ sunt, esse absolutè obligationem denuntiandi secundum verba Bullarum & declarationes Pontificis. *Dixi*, ubi usu receptæ sunt, nam plures Viri prudentes & eximiè docti censent in his partibus non esse usu receptas, quò ad punctum denuntiationis, tum quia nimis multi hîc sunt hæretici, tum quia sunt satis noti, tum maximè quia vix potest sperari inde fructus, cum in plerisque locis Germaniæ sit libertas Religionis; nec tales possint coerceri vel cogi per Ecclesiasticam potestatem; Denique Papa & Inquisitores sciunt Germanos ommittere illas denuntiationes, & tamen non urgent, ergo censentur obligationem remittere: si tamen sciretur, quòd Episcopus, Parochus, Professor Theologiæ, Confessa-

rius aliusque similis esset hæreticus, & se externè tantùm fingeret Catholicum, cùm talis multùm possit præjudicare bono Ecclesiæ & animarum, esset gravis obligatio saltem ex jure naturæ talem denuntiandi apud illos, qui malum illud possent impedire.

216 §. 2. Est obligatio Inquisitoribus vel Ordinariis locorum denuntiandi illum Sacerdotem, qui in Confessione, vel occasione & quomodocumque prætextu Confessionis, aut quamvis Confessio secuta non sit, qui in Confessionali aliove loco, ubi Confessiones audiri solent, sollicitat sive fœminam sive masculum ad aliquod peccatum carnis secum vel cum alio perpetrandum, aut si ibidem cum aliquo habuerit illicitos & inhonestos sermones sive tractatus, uti post alios Pontifices severissimè & sub excommunicatione latae Sententiæ statuit *Gregorius XV.* Bulla 34. *Universi Domini gregis*, tom. 3. Bullarii. Et ut mentem Pontificis magis declararet *Alex. VII.*, damnavit has duas propositiones: 6. *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denuntiandus*: 7. *Modus evadendi obligationem denuntiandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi*: Putant autem iidem Viri docti idem dicendum esse de obligatione hos denuntiandi, quod dictum est de denuntiatione hæreticorum, & testatur *Gobat* in Exp. t. 7. n. 575. & 577. decreta illa in plerisque Episcopatibus Germaniæ non esse usu recepta: additque n. 576 tantùm promulga-

ri Regularibus, hos autem se posse accommodare moribus sæcularium quò ad leges utriusque statui communes, ideoque si sæculares non obligent defectu promulgationis, etiam non obligare Religiosos. De his obligationibus denuntiandi hæreticos & sollicitantes, pro locis, in quibus vigent ea decreta, videri possunt *Dicast.* de Cens. d. 3. d. 43. & seqq: Item *Mendo* in Stat. d. 1. q. 7. & seqq:, ubi de illis fusissimè disputant.

§. 3. Quamvis aliquid habeas sub secreto naturali, nihilominus potes & debes deferre, si hoc sit necesse ad cavendum damnum commune, quia tum non obligat secretum, etiamsi sit juratum, eò quòd sit de re illicita, cum commune bonum debeat prævalere, uti habet *Dicast.* d. 41 & 42, aliique communiter cum *Castrop.* t. 6. d. 3. p. 4. n. 5. 217

§. 4. Licitum est, per se loquendo, deferre crimen occultum Religiosi ad ipsius Superiorem tanquam Patrem, non præmissâ ullâ correptione fraternâ, uti fusè docet *Op:* hinc cont. 11. p. 10. contra *Loricam*. Potest tamen & debet meritò præmitti correptio fraternâ, si sit spes prudens, quòd sit habitura effectum, quia sic consulitur famæ, & sufficit fratrem corrigere uno modo sufficiente, licèt non optimo; quomodo autem Superior cum subdito sic delato procedere possit, videri potest apud *Ovied.* p. 11. An licitum sit deferre crimen emendatum, dicitur l. 3. p. 2. n. 1199. 218

§. 5. Non semper est obligatio impediendi damnum innocentis per denuntiationem illius, qui damnum infert, si hic pati deberet æquale damnum, 219

damnum, quia cum etiam hic fit proximus, non est, unde nascatur obligatio hunc ita damnificandi in gratiam alterius, ita *Cordub. Adri: Gabriel, Suar. de Cens. d. 46. f. 3. Pertsch: de restit. pag. 302. Dixi*, non semper, nam est obligatio, si innocens tibi sit valde conjunctus, y. g. si sit Pater vel Filius tuus, aut si redundaret in commune damnum, aut si damnificator ex se debeat damnum illud subire ad liberandum innocentem.

120 *Q. 60. Quale detrimentum, vel cuius emolumentum amissio excuset à correptione fraterna. R. Lug. de Just. d. 20. n. 139* sic fermè discurret; licet correptio fraterna non obliget cum magno detrimento proprio, quando proximus, si velit, potest ipse facile vitare peccatum, hoc tamen intelligendum puto de damno extrinseco, quod ex correctione proveniet corrigenti in iis bonis, quæ aliunde habet vel haberet independenter à peccato ipso per proximum committendo: Unde non excusaris à correctione propter periculum amittendi lucri, quod ex ipso peccato proveniret, v. g. Pater tuus, homo avarus, non vult succurrere extremè egeno, faceret autem, si tu eum admoneres, peccas, si non admoneas, etiam si ita privandus sis magnâ summâ egeno illi dandâ & alioquin tibi obventurâ per hæreditatem: similiter si, ut aliquid accipias per Legatum vel donationem, omittas correctionem debitoris, & finas eum peccare non solvendo, quod peccatum facile posses impedire, monendo ut debitis satisfaceret, peccas si non moneas, & re ipsa censeris velle peccatum, quia taces ex affectu solo lucri, quod tibi non adveniet, nisi mediante peccato,

peccato, adeoque videris desiderare peccatum ipsum; Si tamen crederes proximum ex ignorantia inculpabili excusari à peccato, putat *Lug:* te in his casibus non teneri corripere, quia non est in periculo peccandi, & aliunde non videris teneri cum tanto damno tuo impedire violationem illam materiale[m] Justitiæ, ad quam, ut supponitur, tu nullo modo prorsus concurris. De excusatione propter damnum, videri potest etiam *Dicast. de Cens. d. 3. n. 790 & seqq: item Tamb. l. 5. c. 1. §. 3.*

DUBIUM V.

De Scandalo.

ARTICULUS I.

Quid, quotuplex sit & quale peccatum.

R Esp. I. Scandalum, dicitur peccatum occa-²²¹
sionatum, & est duplex: Activum & Passi-
vum. Activum est, dictum vel factum (quo no-
mine etiam ommissio intelligitur) minus rectum,
præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis. Ex
S. Th. 2. 2. q. 43. art. 1. Sanch. Azor. Lay. l. 2. t. 3.
c. 13. Bon. to. 2. d. 2. q. 4. p. 2. Dixi, minus rectum,
hoc est, quod vel in se malum sit, ut si loquaris
turpia coram adolescente, vel mali speciem ha-
beat, ut si justa de causa coram aliis eam igno-
rantibus, comedas carnes die vetito.

Scandalum Activum aliud est per se tale, ali-
 ud per accidens. Per se dicitur, quando directè
 intenditur alterius ruina; id est, si ideo aliquid
 fiat, ut aliquis ad peccatum inducatur: v. g. si
 adulter alienam sollicitet ad adulterium. Per
 accidens dicitur, quando indirectè, & interpre-
 tativè tantùm causatur alterius peccatum; ut si
 quid facias, quod tibi in mentem venit, aptum
 natum esse inducere alterum hìc & nunc ad
 peccatum, & nihilominus facis, ut si coram
 pusillis pecces, vel die vetito carnes comedas,
 non dicendo, quòd habeas veniam. Item, si
 Clericus domi suæ alat mulierem populo su-
 spectam, esto absit omne peccatum, & peccan-
 di periculum. *Vid. Sa. V. Clericus. Laym. Bonac.*
loc. cit.

Scandalum Passivum, est ipsa ruina, sive pec-
 catum, in quod labitur proximus ex occasione
 alterius dicti vel facti. Quod dividitur in Datum
 seu pusillorum, quod oritur ex activo: & in Ac-
 ceptum, quod non oritur ex activo, sed ex ipsi-
 us summentis malitia, quale erat odium & invi-
 dia Phariseorum in Christum, occasione ejus
 dictorum vel factorum: unde hoc dicitur Pha-
 risaicum. *Ex his patet,*

I. Ad scandalum activum non requiri, ut
 de facto passivum ex eo sequatur, sed satis esse,
 quòd data sit occasio, ex qua naturâ suâ sequi
 possit, ut si quem inducere velis ad peccatum,
 qui tamen non consentiat, sicut etiam contrà,
 Passivum potest dari sine activo. *Laym. ibidem.*

II. Scandalum passivum non esse speciale
 peccatum, neque addere circumstantiam ag-
 gra-

gravantem, v. g. qui viso alterius furto etiam furatur, non ideo peccat gravius. *Laym. Ibid.*

III. Non semper esse scandalum, si pecces coram aliis, sed tantum, quando attentis omnibus circumstantiis, tam personæ agentis, quam coram quibus fit actus, potest probabiliter timeri, ne per hunc actum trahantur ad peccatum, qui alias peccaturi non essent. *Sanch. Lay. ibid.*

IV. Omne scandalum activum directè intendens ruinam proximi, esse speciale peccatum contra Charitatem, ut habet communis sententia. An verò idem sit, quando intenditur indirectè, controvertunt Scholastici, & parum refert ad praxin. *Sanch. l. 1. mor. c. 6. n. 9. Azor 1. p. l. 4. c. 7. Bonac. l. c. Unde resolves hos Casus:*

I. Mortaliter peccat, qui alteri dat occasionem ruinæ mortalis, nisi indeliberatio excuset, & sic opus indifferens vel veniale, sæpe transit in mortale ratione scandali, v. g. si jocosum verbum proferat Religiosus coram foeminis, vel iis, qui inde occasionem peccati mortalis sumere possunt.

II. Venialiter peccat ratione scandali, qui alteri dat occasionem ruinæ venialis tantum. Quod verum est, etsi directè illam intendat, & quidem per actum mortalem: *Sanch. nu. 11. ex communi contra Suar.* Ratio autem est, quia ruina est parva. Et patet à simili, ut si quis per fornicationem intendat furari rem minimam, furtum tantum erit veniale.

III. Scandalizans committit præter peccatum scandali, etiam peccatum ejus speciei, ad quod alterum inducit; ideoque confiteri debet specie-

»ciem peccati mortalis, per quod, & ad quod
 »induxit, cum numero inductorum, vel qui pro-
 »babiliter induci potuerunt. *Sanch. Azor, Lay.*
 »*Bon. l. c. Lugo de pœn. d. 16. f. 4. Dicaſ. de Sacr.*
 »*to. 2. t. 4. art. 114.* Excipit tamen Lugo l. c. si præ-
 »ter intentionem scandalum dederit. *Tamb. de*
 »*exped. conf. l. 2. c. 1. §. 1.* ait, quoad inductos
 »sufficere, si dicas, fui multis occasio pec-
 »candi meo exemplo. v. *infra l. 3. t. 6. c. 1.*
 »*d. 2.*

» IV. Etsi is qui scandalizavit alios, teneatur
 »illis rursus dare bonum exemplum, ut inquit
 »*Sa.*: si quis tamen nudo exemplo suo alios ad
 »furtum induxit, neque alio peculiari modo, v.
 »g. exhortatione, consilio, mandato est coope-
 »ratus, non tenetur ad restitutionem, quia talis
 »inductio est tantum contra charitatem, non ju-
 »stitiam. Idem docet esse *Lessius*, si cum Cajo v. g.
 »potites eâ intentione, ut ipse consumptis pecu-
 »niis furetur, v. *Less. l. 2. c. 9. d. 16. n. 113.*

» V. Non censetur dare scandalum, qui licet
 »publicè peccet, facit id tamen coram iis, qui vel
 »sunt ita viles, vel infames aut improbi, ut nemo
 »moveatur ad peccatum; vel qui sunt ita probi,
 »v. g. si quis fornicetur coram aliis, qui parati sunt
 »idem facere, nec ejus exemplo moventur, vel
 »si coram mansuetis quis contendat, rixetur, vel
 »alium cædat. *Sanch. n. 7.*

» VI. Non ideo factum aliquod est scandalum,
 »quia alius incipit de tali homine malè suspicari
 »aut sentire, quia hic non peccat, si ob suffi-
 »cientia indicia suspicetur: Secus tamen est, si in-
 »cipiat malè sentire de fide Catholica, Clero,
 »Ordine Religioso, vel minùs ad pietatem affici.

Unde

Unde
sunt i
tion

Q
pecca
res su
Stat.
catu
tum
Layn
Quin
min
nica
cificio
rum
dere
vel
qua
à tot
detu
virt
tum
ri,
cùn
virt
pec
pec
ergo
l. 7.
res
n. 1
nus

Unde patet facilius dari scandalum ab iis, qui sunt in magna auctoritate, vel pietatis existimatione, quam ab aliis. *Con. di. 32. num. 33.*

A D D E N D A.

Q. 61. An sit peccatum scandali suadere minus peccatum illi, qui facturus est alioquin majus: R: Plures sunt sententiae: Valent. & Sa apud Mendo in Stat. d. 1. q. 18. videntur absolute dicere esse peccatum scandali, quia minus peccatum est peccatum, ergo illud suadere est intrinsece malum. Laym: Dicast: Arr: Mendo aliique cum Gobat in Quin. t. 5. c. 13. n. 24. distinguunt, & dicunt licere, si minus peccatum includatur in majori, sicuti fornicatio includitur in adulterio, vulneratio in occisione, furtum centenorum in furto millenorum: & in ejusmodi casibus dicunt licitum suadere minus, quia non suadetur, ut fiat peccatum vel pars peccati, sed tantum suadetur, ut aliqua pars peccati omittatur, si homo non possit a toto abduci. Econtra si illud minus, quod suadetur, sit plane diversum, nec formaliter nec virtualiter inclusum in majore, dicunt esse illicitum: sic si homini volenti occidere suadeas furari, non suades, ut omittat partem sui peccati, cum furtum non includatur nec formaliter nec virtualiter in homicidio; neque etiam facis, ut peccatum homicidii fiat minus, sed ut ex toto fiat peccatum aliud plane diversum, nempe furtum, ergo reipsa es auctor hujus furti. Sanch. de Matr. l. 7. d. 11. n. 15. citans alios gravissimos Auctores, Steph: t. 3. d. 3. n. 79. Carden. in 2. crisi d. 23. n. 148. absolute dicunt licitum esse suadere minus, quamvis sit diversum; pro qua sententia alios

alios plures citant *Mend.* q. 18. *Castrop.* t. 6. d. 6. p. 6. *Gob.* n. 25., vocans practicè probabilem, *Dian.* p. 5. t. 7. R. 18. vocans etiam probabilem; & rationes sunt, imprimis quia minus peccatum censetur includi in majori, licet sit diversæ rationis, quia majus habet malitiam minoris, & aliquid ampliùs: deinde quia non suadetur malum absolutè, sed sub conditione, si esset facturus majus; præterea non suadetur ut malum est, sed ut est impeditivum majoris mali: denique suadetur commutatio majoris mali in minus, si-ve electio minus mali præ majori, quæ bona est: consentit *Con.* de act: supern: d. 3. n. 48. *Castrop:* supra his non acquiescit, sed dicit hoc modo esse distinguendum; si ille, qui paratus est facere majus malum, simul cogitet facere minus, tum licebit suadere solum minus, quia hoc tantum est retrahere voluntatem à majori malo: si autem non cogitet facere minus malum, non licebit, quia suadens verè esset causa hujus minoris mali.

223 Omnes hæ sententiæ sunt probabiles, & sententia *Laym:* videtur probabilior, ad quam accedit sententia *Castropalai*: nihilominus sententia *Sanchez* etiam est probabilis.

224 *Q. 62.* An ergo etiam sine periculo scandali sit licitum aliquem inducere ad ebrietatem, ut sic impediatur aliud majus peccatum. R. Secundum *Laym:* & alios hoc est illicitum, quia nunquam licet inducere ad actionem, quæ intrinsecè mala est: è contrà secundum *Sanch.* & alios, & expressè secundum *Less:*, cujus sententiam *Diana*, *Mend.*, *Gob.* & alii censent probabilem, est licitum: fatenturque *Laym.* & *Dicast.* licitum esse tali homini offerre vinum fortissimum, cujus vires ne-
sciat,

sciat,
omit
cusam
nes,
justè
tit, f
cet.

Q
suade
vel pe
deter
vel p
retur
& po
non
Paul
fure
mal
hono
quo
ferè
re c
perf
hæc
ad su
prà
S
qual
deter
Tam
pecc
fure
ab a
mic

sciat, quo absque peccato suo inebrietur, sicque omittat majus peccatum: imò *Less. & Baldel.* excusant eum, qui ad ebrietatem provocaret latrones, à quibus detineretur, vel alios à quibus injustè custodiretur; quod *Gob.* suprà n. 30. admittit, si ad materiale tantum ebrietatem provocet. Vide dicenda l. 5. n. 318. & 343.

Q. 63. An sit peccatum scandali vel injustitiæ, 225
suadere alicui, ut potius furetur Petro quàm Paulo, vel potius diviti quàm pauperi. R. §. 1. Si fur esset determinatus ad furandum, vel multum à Petro vel parum à Paulo, sed indeterminatus à quo furetur, docet *Pont. apud Dian. p. 11. t. 6. R. 58.* & post *Vasq. Tamb. in Dec. l. 5. c. 1. §. 4. n. 11.*, te non peccare nec teneri restituere, si suadeas, ut Paulo furetur minus, sic impediendo ne Petro furetur majus, quia tantum optas eum è duobus malis eligere minus, & hìc debet potius respici honor & minor offensa Dei, quàm damnum, quod infertur Paulo: sed communis sententia ferè omnium est cum *Sanch.* suprà n. 24. non licere consulere minus malum inferendum alteri personæ, in individuo eam determinando, quia hæc habet æquè jus ad suum minus, quàm alia ad suum majus: & consentit cum aliis *Carden.* suprà n. 162.

§. 2. Si fur sit determinatus ad furandam æ- 226
 qualem quantitatem à Petro vel Paulo, sed indeterminatus à quo furetur, putant *Lug. Pont. Tamb. n. 64.* alique apud *Dian. p. 5. t. 7. R. 7.* te non peccare, si, cum sis amicus Petri, suadeas, ut potius furetur Paulo, quia amicus potest prospicere, ut ab amico potius avertat malum quàm à non amico: & similiter dicunt, si velit furari pecuniam,

te

te posse suadere, ut potiùs furetur pannum, eo fine, ut Petrus solvat tibi pecuniam debitam: sed probabiliùs quoad primum contradicit Sanchez ob rationem jam datam aliasque apud ipsum.

227 §. 3. Si fur dicat se velle Petro furari centum, nisi tu eum juves ad furandum Paulo quinquaginta, juvare non posses, etiam si fortè suadere posses, quia suasio tenderet ad evitandum majus peccatum, quod alter alioqui committeret, minus autem peccatum tantùm permitteres, sed in hoc casu auxilium tuum per se tenderet ad ipsum peccatum, quod tibi non licet committere, neque soli neque socio, uti etiam alteri non licet neque soli neque tecum: ita *Vasq. & Tamb. n. 64.* Docent tamen *Tamb. n. 14. & Dian: R. 19:*, te licitè cooperari ad minus furtum eidem personæ inferendum, ut impediās majus, quia sic bene geris rem illius personæ; nec respectu tui est furtum, cùm invita non sit, sed omnino velit à graviore damno liberari per te.

228 §. 4. Si fur sit determinatus ad furandum vel diviti vel pauperi, est peccatum & injustitia determinare illum ad furandum determinatè diviti, uti jam dictum est: si autem fur sit determinatus ad furandum utrique, & non possit nisi alterutrum impediri, licebit suadere, ut furetur diviti & non pauperi, eligendo minus malum præ majori, nam cæteris paribus gravius peccatum est furari pauperi quàm diviti, neque per hoc à suadente fit injuria diviti, quia idem damnum fuisset illatum sine ipsius suafione, ita *Navar. & Sanch. supra.*

229 §. 5. Si fur non determinavit se ad furandum certæ personæ, sed tantùm voluit furari alicui in
com-

communi, *Sanch.* putat licere suadere minus malum, nempe ut diviti alicui furetur, nullum tamen in particulari determinando, nam sic non determinatur voluntas furis ad damnum alicujus, sed tantum avertitur à majori peccato & damno, quod esset, si furaretur pauperi, unde, inquit, *Sanch.* n. 25., si quis bona mea velit rapere, licebit mihi potius suadere, ut aliena rapiat, non nominando ullam personam, sed in genere dicendo esse alios, à quibus rapere possit: *Castrop.* tamen supra n. 12. iterum vult sic distingui, si consultas, ut furetur diviti, peccas, quia es causa peccati; si autem proponas tantum hanc veritatem, dicendo, quod minus peccatum sit furari diviti quam pauperi, non peccas, quia nec suades nec inducis, sed tantum offers materiam minoris mali, quod in tali casu licitum est.

§. 6. Si fur erat determinatus ad furandum tantum pauperi, *Molin. Sanch. & Tamb.* supra adhuc putant licitum esse convertere voluntatem furis, ut potius furetur diviti quam pauperi, non determinando ullum divitem in particulari: quia sic tantum convertitur à majori malo, & permittitur eligere minus: sed *Castrop.* hinc loquitur, uti antè, nam si tantum proponas veritatem illam, quod minus malum sit furari diviti quam pauperi, non peccas: si autem inducas ad furandum alicui diviti, peccas, & teneris restituere, quia licet non inducas ad furandum uni determinatè, tamen omnes simul sumpti habent jus, ut nemo inducat furem ad damnum ipsis inferendum potius quam aliis; habet enim dives æquè jus ad res suas, quam pauper; adeoque fit contra jus etiam illius determinatè divitis, cui postea re ipsa furabitur.

bitur,

bitur, sicuti peccares & tenereris restituere, si induceres furem ad furandum alicui, quamvis nullam in particulari personam ei determinares, à qua furaretur: & hæc sententia videtur probabilior, quæ tamen contra alias afferuntur, solvunt Auctores locis citatis, speciatim *Mol. de Just. t. 2. t. 2. d. 355.* & *Carden. à n. 152.*

231 §. 7. Contra omnes ferme illas sententias obijci solent, 1. Non licet consulere usuram pro vitanda occisione captivi, uti habetur *Cap. super eo, de usuris*, ergo non licet ullo modo consulere minus peccatum, etiam pro vitando majori. *R. N. Conf.*, non sunt faciendæ mala, ut eveniant bona, ideo nemo debet committere usuram pro redimenda alterius vita: si autem aliquis statuisset occidere & usuram committere, licitum esset ipsi suadere solam usuram.

2. Ille suadens etiam indeterminatè furtum, est reipsa moralis causa damni. *R. N. Ass.*, nam est causa melioris fortunæ unius; damnum autem alterius non causat, sed tantum permittit, cum impedire non possit utrumque.

3. Qui exequitur minus malum, peccat, ergo etiam qui consulit. *R. N. Conf.*, qui exequitur, potest & debet utrumque ommittere; qui consulit minus, neutrum vellet, sed vult impedire majus, quod non potest nisi per minus.

4. Non licet petere, quod alter non potest licite facere. *R. Non licet petere absolutè. C.*, sub conditione, si unum è duobus sit faciendum. *N.*

232 Q. 64. *An nunquam sit mortale inducere aliquem ad veniale.* *R. §. 1.* Ordinariè non est mortale, licet quis etiam vi vel fraude inducat, directè intendens hoc spirituale ejus damnum, ita *Sanch. in*

Dec.

Dec. l. 1. c. 6. n. 10. *Arr. de peccatis d. 44. n. 22.*
Lug. de Just. d. 9. n. 18. Haun. t. 2. n. 723. Bo-
naesp. de pecc. d. 8. n. 54. aliique communiter
 contra *Vasq. Con. Platel. p. 2. n. 185. & alios.*
 Probatum, quia hoc malum censetur leve, cum sit
 facile reparabile, & venialia omnia regulariter
 vitari non possint; unde inductus etiam non cen-
 setur graviter invitus.

§. 2. Duo opponi solent; 1. Quod veniale in se 233
 fit gravius malum, quam quodvis malum tem-
 porale, ergo si peccet mortaliter, qui vult alteri
 mortem corporis, multo magis qui vult illi ve-
 niale. *R. N. Conf.*, quia nihilominus veniale est
 in genere suo quid leve, ideoque possum mihi
 velle veniale nec ideo pecco mortaliter, licet si
 vellem mihi mortem, quæ minus malum est
 quam veniale, peccarem mortaliter. Quod si ar-
 gumentum illud valeret, non posset dari veniale
 in detractioe, quia fama in genere suo est majus
 bonum quam omnes divitiæ, & consequenter si-
 cuti mortaliter peccat, qui tollit magnas diviti-
 as, ita peccaret mortaliter, qui auferret alteri quem-
 cunque gradum famæ: hinc rectè dicit *Castrop. t.*
6. d. 6. p. 2. debere in quovis genere boni vel mali
 creati dari aliquid, quod simpliciter sit leve; esse
 autem leve inde colligitur, si sit facile amissibile
 vel reparabile: hoc ipsum innuit ipsemet *Platel.*
n. 184., ubi docet gravius peccare eum, qui oc-
 cidit fœminam, quam qui illam inducit ad for-
 nicationem, quia licet peccatum fornicationis
 sit malum superioris ordinis & gravius, quam
 mors corporis, tamen est magis reparabile & ma-
 gis voluntarium fœminæ, quæ absolutè potest
 non consentire.

N

2. Pec-

234 2. Peccato veniali responderet pœna ignis purgatorii ad minimum per horam , sed aliquem conijcere in ignem ad horam est grave , quia est meritò graviter contristativum, ergo. R. Aliquem conijcere in ignem ad horam est grave , si quis directè intendat , vel hoc causet proximè & principaliter , Trans. , si indirectè tantum & remotè, neque ut causa principalis , N. Peccato veniali responderet pœna purgatorii , in quantum est offensa Dei saltem secundum quid; inducens autem ad veniale non intendit directè ut offensam Dei, uti suppono , ergo nec intendit ut est causativum talis pœnæ : Deinde pœna illa non respondet proximè veniali factò , sed illi factò & non expiato, qualiter expiare erat peccanti facile : denique pœna illa respondet malitiæ peccati venialis, quæ principaliter est à voluntate peccantis ; neque tamen inde sequitur quòd ipse peccans ideo peccet graviter , nam illam pœnam sibi vult , non absolute & sine causa, sed ut justè taxatam à Deo , ex suppositione venialis commissi.

235 §. 3. Si quis veniale alterius intenderet ex odio Dei, certum est peccaturum mortaliter , quia in odio Dei non datur parvitas materiæ : sed supposito quòd tantum intendat ex quodam odio proximi , adhuc peccari potest mortaliter in quibusdam casibus , v. g. si quis Religiosum valde perfectioni deditum vi aut dolo induceret ad peccatum veniale deliberatum, ex intentione hujus damni spiritualis , rectè docet Lug. n. 20. fore mortale, quia veniale deliberatum respectu illius censeretur damnū grave spirituale , eò quòd non soleat in illud labi , & nunc per illud dejiciatur de excellenti gradu perfectionis , in quo erat. *Nec obstat quòd homo quantumcumque sanctus*

sanctus peccet tantum venialiter, si velit sibi veniale, ergo etiam tantum venialiter peccabit, qui eum inducit ad veniale. R. N. conf., si homo peccet, peccat volens, è contrà talis homo est graviter invitus ad ejusmodi vim vel dolum: sicuti potest quis sine mortali suas pecunias projicere in flumen, est tamen graviter invitus, se vi aut dolo ad hoc adduci. Occasione inductionis ad veniale hæc subjicit Lugo, capeant ergo, qui juvenes puros & integræ vitæ trahunt dolose ad colloquia vana & impura, quæ licet aliquando mala sint venialiter, hoc tamen ipsum est grave nocumentum, quod illis in eo statu & vitæ puritate inferitur.

Q. 65. Quomodo peccent pingentes vel exponentes imagines obscenas. R. Pingentes vel exponentes imagines planè obscenas peccant mortaliter, uti docent Auctores plurimi cum *Dian.* p. 11. t. 4. R. 32. Ratio est quia talis imago magis movet ad malum, quàm sermo obscenus, & tamen certum est per sermonem obscenum dari grave scandalum. Infert *Dian.* eos, qui retinent ejusmodi imagines palàm, & saltem non cooperiunt, etiam peccare mortaliter, & est eadem ratio. *Nec obstat*, usus communis, vel quòd ars sic ostendatur, nam usus ille est pessimus abusus; ars autem, quæ ad bonum Reipublicæ esse debet, per hoc perdit finem artis, quia fit perniciosissima, ideoque à numero artium, quo ad illam partem, esset expungenda.

Q. 66. Quid de turpibus comædiis sit dicendum. R. 237
De his videri potest comædio-crisis, sive theatrum *Hieronimi Florentinii*, in quo ostendit originem comædiarum; deinde adducit sententias Patrum contra eas; postmodum judicium Docto-

rum, scholasticorum & moralium ex omni statu ac ordine; denique sic concludit, 1: peccant mortaliter qui componunt vel agunt comœdias notabiliter obscœnas ratione verborum, factorum, gestuum vel nutuum, Ratio est, tum quia non possunt non seipfos exponere periculo saltem probabili peccandi mortaliter; tum quia ponunt actiones excitativas spirituum genitalium & de se inchoativas pollutionis; tum denique quia sunt causa peccatorũ in Spectatoribus & Auditoribus.

238 2. Quamvis nonnulli Auctores eos damnent venialis tantũ, qui eiusmodi comœdiis interfunt, tantũ quærentes delectationem ex repræsentatione & modo agendi, non autem ex re repræsentata, tamen quia vix habebitur delectatio ex repræsentatione, quin se ingerat delectatio ex re, dicendum est eos peccare mortaliter, quia etiam se exponunt probabili periculo peccandi mortaliter. Item censentur velle inchoatam in se pollutionem; & præterea cooperantur peccato Comœdorum.

239 3. Peccant mortaliter, non tantũ primi Spectatores vel Auditores, qui sunt causa determinativa, ut agatur comœdia, sed etiam alii, qui superveniunt, & sine quibus adhuc ageretur, uti contra *Baldel. Turr. Ferrant. Bardi. & Vidal.* docent alii. Ratio est, quia licet demus non esse cooperantes, eò quòd sine illis adhuc poneretur actio, tamen sunt approbantes eam actionem graviter peccaminosam, cum per actum complacentiæ & delectationis tendant simul in illam; imò solvunt agentibus mercedem, favent, applaudunt, & hoc ipso cooperantur, quamvis enim actio poneretur sine illis, tamen adhuc positivè concurrunt, ut ponatur, unde sicuti qui adjungit se aliis decem trahen-

trahentibus lignum dicitur cooperari tractioni, licet illi decem foli sufficienter traxissent, ita & hi, nam etiam propter hos & horum pecuniam agunt Comœdi.

4. Clerici nunc accedentes ad tales comœdias ²⁴⁰ peccant insuper ratione gravis scandali. *Nec referre*, quod multi accedant, per quod nunc à scandalo Clericos excusare volunt *Cajet. Sanch. Barbosa. Bonac. Dian. Baldel.* nam vel ideo gravius peccant, quia quod plures Clerici ibi à Laicis videntur, eò magis Laici confirmantur, ut & ipsi intersint liberiùs sicque incauti vident & audiunt, per quod certò peccant mortaliter.

5. *Baldel.* putat non peccare Magistratus, si ²⁴¹ pro aliquo tempore ad vitandam in populo majorem licentiã Comœdos permittant, talis enim permissio, quæ non fit approbando, sed tantum ex justa causa non puniendo, non videtur illicita: Econtra *Florentinus* contendit malum illud majus, quod evitari deberet, assignari non posse, deberet enim esse majus peccatum, (nam mala pœnæ vel damna temporalia non debent præponderare malo culpæ) jam verò tanta est gravitas & multitudo peccatorum, quæ causatur per has comœdias, partim in componentibus & actoribus, partim in Spectatoribus & Auditoribus, ut quidquid aliud loco harum comœdiarum essent acturi, non viderentur ponenda tot tamque gravia peccata.

6. Justè posset & meritò deberet Episcopus e- ²⁴² dicto suo ac etiam pœnis spiritualibus cogere Comœdos ad non agendas comœdias, nisi priùs à Deputatis recognitas, sic enim fecit *S. Carol. Borr.*, & ratio est, quia laicus propter peccatum populo

ita scandalosum efficitur de foro Episcopi, uti probant *Menoch.* l. 2. de Arbitr. cas. 69. n. 33. alii- que cum *Barbos.* in collect. n. 5. & de Off. Episc. Alleg. 82. n. 17.

A R T I C U L U S II.

An & quando scandalum passivum permitti possit; aut ob illud vitandum, aliquid omitti debeat.

- 243 **R**esp. I. Permitti non potest absque necessitate vel utilitate, propria vel aliena. Ratio est, quia tenemur ex Charitate impedire peccata proximi, si id facile possimus. *Laym.* l. 2. t. 3. c. 13. ex communi. Unde resolvitur hic casus:
- » Absque causa non licet petere mutuum ab usurario, vel ab infideli juramentum per falsos Deos, à concubinario administrationem Sacramenti, vel ut celebret, cum enim absque peccato id non sit facturus, cooperareris ejus peccato. *Suar. Sanch. Trul.* l. 1. c. 6. d. 5. n. 15.
- » Resp. II. Ex causa necessitatis, vel utilitatis, potest permitti. Patet in dicto casu, qui simpliciter sine peccato fieri potest; ideoque licet talia petere ex rationabili causa, etsi alter ex sua malitia sit peccaturus. Requiritur autem major necessitas, ut permittatur scandalum Pusillorum, quàm Pharisaicum. Item major, si plures sint scandalizandi, si timeatur peccatum grave, & denique, si certò prævideatur, quàm aliàs. *Laym.* l. c. *Bon. ro.* 2. d. 2. q. 4. p. 2. & d. 4. q. 1. p. 11.
- » Resp. III. Debet permitti, si alioqui propria salus periclitaretur, vel aliis, præsertim communitati, grave damnum immineret. Unde bona spiritualia necessaria ad salutem nec debet, nec potest quisquam dimittere, ob cujusquam scandalum. *Fill. tr.* 28. cap. 6. n. 136. Resp.

Resp. IV. Bona spiritualia, (& secundum *Lor-*
cam apud *Dian. p. 5. t. 7. R. 24.* etiam temporalia) non
 necessaria ad salutem, non tenetur quis om-
 mittere, vel differre, ob scandalum Pharisaicum,
 juxta illud *Matth. 15. Sinite illos, &c.* nisi tamen ex
 dilatione fructus speraretur. Facilius verò ac sæ-
 pius talia bona differenda, vel etiam omittenda
 sunt ob scandalum pusillorum, v. g. ingressus
 religionis debet differri ob scandalum parentis,
 si consensus illius brevi speretur. *Laym. l. c.*

Resp. V. Ad vitandum grave scandalum pu-
 fillorum, quædam præcepta impleri non de-
 bent, nisi tamen omissio esset magis damnosa
 omitterenti. *r. Lay. l. c.* Ratio hujus est, quia tunc
 concurrente duplici præcepto, scilicet naturali
 de cavendo scandalo, & positivo, majus & for-
 tius est naturale. *Ex dictis resolvuntur Casus:*

I. Prælati Ecclesiastici non tenentur, (imò nec
 possunt) ea, quæ ad bona Ecclesiæ conservanda
 sunt necessaria, v. g. lites, &c. omittere ad vitan-
 da scandala Pharisaica, imò etiam pusillorum;
 etsi his prius reddi debeat ratio rectitudinis.
Dian. p. 5. t. 7. R. 24. ex divo Thoma &c.

II. Si fœmina utatur veste virili, vel contrà,
 tantum ex levitate, sine prava intentione, peri-
 culo scandali, & libidinis, veniale tantum erit,
 aliàs mortale: nullum verò si ex necessitate.
Dian. R. 32. ex D. Thom. Silv. &c.

III. Peccatum, ex quo Confessarium in con-
 fessione (ex infirmitate tamen) graviter scanda-
 lizandum nosti, debes reticere. *Lay. l. c. ex Nav. c. 9. num. 12. &c.*

IV. Uxor semel vel iterum debet omittere je-
 junium, ex quo maritus graviter offendetur, &
 orietur discordia. *Ibid.*

» V. Si ituro te ad sacrum die festo, excitanda
» sit gravis rixa, vel cades, non teneris ire. *Ibid.*

» VI. Superior peccata subditi sæpe potest dis-
» simulare, ad vitandas turbas & majora mala,
» quæ alioqui teneretur punire.

» VII. Mulier, quæ scit in se, vel in sui aspectu a-
» liquem in particulari scandalizandum, morta-
» liter peccat, si datâ operâ ei se conspiciendam
» offerat: adeoque potest & debet, non tantum
» publico, sed etiam sacro abstinere die festo se-
» mel aut iterum, ad peccatum illud evitandum.
» Dixi *aliquem in particulari*, quia ob timorem
» scandali alicujus ex communitate in genere, vel
» etiam plurium, abstinere nimis esset difficile, &
» plenum scrupulis. Dixi, *2. semel aut iterum*, quia
» sæpe, nimis esset grave & durum. *Bon. San. Lay.*
» *l. c. n. 10. & alii. V. Dianam R. 21. & 22.* Ubi in
» contrarium citat aliquot Auctores, negantes
» obligationem prætermittendi rem præceptam,
» ad evitandum aliorum scandalum.

» VIII. Mulier, quæ ex ornatu, etiam conveni-
» ente suo statui, probabiliter prævidet aliquem
» in particulari lapsurum mortaliter, tenetur ad
» breve tempus eum dimittere, aut talis conspe-
» ctum fugere. Dixi, *ad breve tempus*: quia ad lon-
» gum, nimis illi grave foret. *V. Dian. l. c.*

» IX. Si verò idem timeretur in particulari ex
» ornatu superfluo, vano, & inconvenienti (quem
» assumere vanitatis & placendi causâ, ut videan-
» tur pulchræ, & procos facilius inveniant, seclu-
» sis aliis, non nisi veniale est) teneretur eum om-
» nino dimittere etiam sub mortali, quia nullum
» habet jus ad illum ornatum, & ex altera parte
» tenetur vitare peccatum alterius, quando com-
» modè

modè potest. *V. Sylv. V. ornatus.* Alii tamen, ut
Caj. & Nav. c. 14. n. 31. man. videntur docere eam
 tantùm teneri sub veniali, (sed minùs probabi-
 liter, quando in particulari lapsus prævidetur,
 & brevi tempore abstinendum est) qui etiam
 cum *Azor, Less. & Bon.* excusant à mortali eas,
 quæ ex consuetudine loci media ubera dete-
 gunt, fucò, pigmentis, alienis crinibus utun-
 tur, dummodo non aliorum lasciviam, sed tan-
 tùm majorem pulchritudinis ornatum inten-
 dant, absque alio fine mortali, aut lege pecu-
 liari id sub mortali prohibente: Addunt tamen,
 fore grave & mortale peccatum, hujusmodi
 morem detegendi pectus, vel tenuiter tantùm
 tegendi, ubi non est, introducere. *Nav. l. c.*
Less. l. 4. c. 4. dub. 14. n. 112. Lay. l. c. & c. v. Bon.
to. 1. de mat. q. 4. p. 9. num. 1. 25. 26.

X. Si mulier, non in particulari, sed in gene-
 re tantùm, aliquos in se scandalizandos putet,
 modo eorum lasciviam non intendat, nec ex-
 placeat, (licet ei placeat, quòd laudetur ut for-
 mosa) non videtur teneri abstinere ab illo or-
 natu, etiam superfluo, sub mortali, v. g. fucan-
 do faciem, imò etiam denudando ex commu-
 ni consuetudine pectus: nisi tamen denudatio,
 vel ornatus esset valde turpis per se, ac directè
 ad libidinem provocans. Ratio est, tum quia est
 scandalum potius acceptum, quàm datum, &
 ornatus ille ac pulchritudo remotè tantùm ad
 peccatum provocat, ut docet *Lay. & Bon.* tum
 quia nimis grave esset isti sexui, præsertim si ma-
 ritum quærant, perpetuò sic abstinere; cum illa
 occasio sit universalis & perpetua: nec formo-
 siore unquam licitè irent foras, cum pulchri-

»tudo naturalis plùs noceat , quàm artificialis.
 »Plura de hac re , vid. *Dian. p. 11. t. 4. misc. Res. 32.*
 »*Bald. to. 1. l. 3. d. 5. n. 15.* Interim foeminam nu-
 »dum pectus gerentem non malâ intentione ,
 »etfi quidam excusent à mortali , ego tamen , in-
 »quit *Sanch.* difficilè absolverem. Et certum est ,
 »quòd Confessario incumbat , hujusmodi orna-
 »tum dissuadere , & deterrere ab eo. *Sa V. ornatus,*
 »*& c. ll. c.*

» XI. Peccant etiam graviter , qui componunt ,
 »describunt , repræsentant , vel pingunt turpia ;
 »& ad libidinem provocantia. *Bon. num. 23.*
 »*Sanch. & Fill.*

» Resp. VI. Potest aliquando permitti proximi
 »ruina , quando is paratus est ad malum , & alter
 »non intendit , ut peccet , sed tantùm non aufe-
 »rendo occasionem , permittit unum peccatum ,
 »ne fiant plura , ita ut permissio sit impeditiva
 »majoris mali. *Unde resolves :*

» I. Hero licet non auferre occasionem fu-
 »randi filiis , aut famulis , cùm eos nihilominus
 »ad furandum propensos & paratos novit , ut sic
 »deprehensi puniantur , & respiscant ; tunc enim
 »rationabiliter permittit furtum unum , ut evi-
 »tentur plura. *Sanch. Lay. Bon. to. 2. d. 2. q. 4. p. 2.*

» II. Probabile est , non licere talia ultro po-
 »nere , aut iis objicere , quia positivè concurreret
 »ad peccatum , & non tam auferret occasionem ,
 »quàm poneret. *Sa V. peccatum & Sanch. l. 10. de*
 »*mat. disp. 12. n. 52.* qui ex eadem causa docet ,
 »non licere marito dare uxori ansam adulteran-
 »di ; vel adultero , ut tentet uxorem. Interim
 »probabiliter contrarium docet *Laym. lib. 2. tr.*
 »*3. cap. 13.* Quod confirmari potest exemplo Iu-
 »dith ,

dith, quæ vix aliter videtur fecisse, *cap. 9.* cum enim sciret permissionem libidinis in Holoferone, fore impeditivam malorum, posuit ei occasionem, nempe ornatum suum, alioqui licitum, & tamen communiter censetur in hoc non peccasse, *V. Bon. to. 2. d. 2. q. 4. p. 2. Pal. tr. 6. di. 6. pun. 5.*

A D D E N D A.

Q. 67. An sit obligatio omittendi actionem ad evitandum aliorum scandalum. *R. Busenb.* absolutè affirmat, & hoc etiam est tutius atque probabilius: Alii tamen etiam probabiliter putant esse limitandum, quorum sententias referam:

§. 1. Quoad opera præcepta, *Castrop. t. 6. d. 6. p. 16.* aliique apud *Dianam. p. 5. t. 7. R. 21. & 22.* & apud *Pasq. de Sacrif. q. 1347.* universaliter sustinent, quòd ob vitandum præcisè scandalum non sint omittenda ulla opera præcepta: hinc *Tamb. in Dec. l. 4. c. 2. §. 2. n. 8.* docet, quòd puella sciens se ardentè amari à juvene, qui erit in templo, possit quidem die festo abesse à Missa propter Charitatem, non tamen teneatur, quia hoc est scandalum non datum sed acceptum, quod homo non tenetur vitare cum tanto detrimento omissionis Missæ: consentit *Ill. tr. 3. n. 111.*, dicens nequidem semel teneri emanere.

§. 2. *Castrop.* suprà cum aliis & *Dian. R. 23* docent omitti debere vel ad aliquod tempus differri actionem bonam, quæ est tantùm consilii, uti est ingressus in Religionem, si proximus ex ignorantia vel infirmitate ideo scandalizetur; si autem scandalizetur suâ malitiâ & peccet ex pravo affectu, non ideo erit abstinendum, quia non tene-

teneor alterius malitiæ condescendere cum tali damno meo spirituali.

246 §. 3. Rarò vel nunquam teneris in propriis bonis jacturam gravem facere, ne proximus ob aliquam actionem tuam etiam ex infirmitate inde accipiat occasionem peccandi, ita *Castrop.* p. 17.; Rationem dat *Sanch.* in Dec. l. 1. c. 7. n. 11., quia quando inde oritur grave damnum, est veluti moralis impotentia vitandi talem occasionem, & tum causa est eam permittendi ponendo rem indifferentem.

247 §. 4. Quando aliquid non est per se malum aut specialiter prohibitum, non teneor ab eo abstinere, etiam si alius illo utatur ad malum finem, si ego ob bonum vel indifferentem finem cum rationabili causa id faciam, ita *Less.* in Auçt. v. *Matrimonium* cas. 18., ex quo sequitur quamvis puella sine ulla causa præbens se conspiciendam adolescenti, à quo scit se turpiter amandam, peccet mortaliter, si dedit à operà se offerat, tamen non peccat, si hoc faciat ex necessitate, & saltem non mortaliter, si faciat ex utilitate, aut ne se privet suâ libertate vel jure exeundi domo, aut stando ad ostium domus vel fenestram, ita *Cajet. Bonac. Sanch. Dian.* p. 2. t. 15. R. 30.

248 Q. 68. *Quid addendum sit circa denudationem colli & pectoris in mulieribus.* R. De hoc videri potest *Eliz.* in Reg. mor. l. 8. q. 13. §. 9., qui morem illum verbis gravissimis persequitur: præcipua ejus ratio est, quia ejusmodi mulieres quærunt placere & appeti à viris, certæ autem sunt ple-rosque per hoc habituros complacentias & appetitus pravyos: quod valet non tantùm de liberis, sed maximè de conjugatis, quibus minùs licitum

citum est quærerere placere alienis. *Nec abstat*, quòd
 mulieribus licitum sit ostendere suas facies, quæ
 tamen sunt pars pulcherrima, nam in primis o-
 stensio faciei est necessaria & à natura ipsa indu-
 cta in humanam conversationem, ut homo ab
 homine dignoscatur; deinde est ordinaria, ideo-
 que minùs movet; & si quandoque ad malum
 trahat, est culpa defixè aspicientis: è contrà de-
 nudationes illæ sunt veluti contra naturam, quæ
 vult reliquas partes præter faciem & manus tegi,
 deinde est contra morem communem mulie-
 rum honestarum. Verba *Eliz.* sunt hæc. *Homines*
videntes mulieres, quæ faciem solum ostendunt, credere
ex hoc aut apud se dicere non possunt, istæ peculiariter
& tanquam fœminæ à nobis amari & appeti volunt,
aut ed eunt, ut placeant nobis, sin verò eas videant nu-
das, credere dicereque possunt, istæ amari & appeti à
nobis volunt & placere nobis, hæc autem est maxima
motio & tentatio, & per se ad hoc ipsum ordinata, ergo
est grave peccatum: & explico, quia si quid hujusmodi
etiam remotissimum fœminæ Viris loquerentur, valde
tentarent & peccarent, at æquivalenter opere ipso lo-
quuntur..... Hoc est genium & ingenium mulierum,
ut avidè cupiant amari & appeti, cum enim sint naturâ
valde superbæ, & nihil ipsis relictum sit, in quo super-
bire possint, non enim plausus doctrinæ, non gloria mi-
litaris nec potentia civilis: in hoc gloriam omnem po-
nunt, ut homines hinc saltem sibi subjiciant, illiciant,
& irretiant, & quanquam ad alia transire nolint, a-
mant tamen hanc suam victoriam & triumphum ac su-
perioritatem..... Olim quidem ego existimabam plu-
res mulieres quàm viros salvari ex pari numero, quia nec
Magistratus nec præfecturas gerunt, neque alia, propter
quæ multi homines pereunt; at postquam istam mulie-
 rum

rum vanitatem & superbiam hominibusque placendi maximum appetitum, & inde captam gloriam consideravi, plurimum dubitare cœpi. . . . Si igitur, ut dicebat Hieronymus, quisquis aliquid ita facit, ut videatur ab hominibus, Scriba est & Phariseus, istæ quid erunt, quarum hoc ferè unum est negotium, ut bene videantur ac placeant, & quantum ipsæ possunt, opere ipso moveant, illiciant, impellant, & sic triumphent. Nec juvat, si se excusent aliæ per alias, dicendo, ista & ista facit: nam hic circulus est vitiosus, omnes enim, quæ faciunt, in hoc malè faciunt.

249 Q. 69. Quid dicendum sit de fœminis, quæ permittunt suū tactus vel oscula. R. Fœmina permittens tactum sui vel osculum turpe ac venereum, peccat mortaliter, si non impediat quando commodè potest, quia concurrat ad actum mortaliter malum: si tamen publicè id fiat, docent Azor aliique cum Bonac. de matr. q. 4. p. 9. n. 10 non peccaturam graviter, si permittat, quia repellendo ingereret animis adstantium suspicionem peccati & infamaret alterum; sed hæc ratio vix habet locum in praxi, quia potius censetur honestatis & verecundiæ id repudiare; nec ideo, si repellatur aliquis, apud vulgus patitur infamiam: si autem hoc tentetur secretò, omnes tenent fœminam non posse permittere ob rationem datam. Quòd si dubitet, an id ab altero fiat malo animo, Filiiucius & Tambur: in Decal: l. 5. c. 1. §. 4. n. 25. negant teneri impedire, quia in dubio nemo præsumitur malus.; Bonac: probabiliùs affirmat, quia vix aberit culpa, & fœmina utitur jure suo, consulitque saluti proximi.

A R-

ARTICULUS III.

*An liceat alterius peccato materialiter
cooperari.*

Resp. Cooperari tantum materialiter, submi-²⁵⁰
nistrando solum materiam & facultatem pec-²⁰
candi, vel exhibendo objectum, licet, si sequen-²⁰
tes conditiones adsint. 1. Si tuum opus, vel coo-²⁰
peratio sit secundum se bona, vel saltem indif-²⁰
ferens. II. Si bona intentione, & rationabili ex-²⁰
causa fiat, & non, ut juves alterum peccare.²⁰
III. Si alterius peccatum impedire nequeas, aut²⁰
saltem non teneris, propter causam rationa-²⁰
bilem.

Circa quam notat *Sanch. & Lay.* etsi ejus gra-²⁰
vitas certam regulam definiri nequeat, sed pruden-²⁰
tis judicio metienda sit; tantum tamen gravio-²⁰
rem requiri, 1. quantum gravius est peccatum, cu-²⁰
jus occasio datur. 2. quantum probabilius est, te²⁰
non cooperante alterum non peccaturum, aut²⁰
quantum certior est affectus peccati. 3. quantum²⁰
propinquius tua cooperatio peccatum attingit.²⁰
4. quantum minus juris habes ad tale opus. 5. de-²⁰
nique quantum magis peccatum cum justitia pu-²⁰
gnat, idque propter damnum tertii. *Laym. l. 2.*²⁰
3. cap. 13. *Unde resolves hos casus:*

I. Hoc modo licite materialiter cooperatur²⁰
sponsa contrahens cum sponso, quem scit Sa-²⁰
cramentum accipere in peccato mortali. Sciens²⁰
vero eum habere votum castitatis, peccat con-²⁰
trahendo cum ipso, quia ad contractum illicitum

rum

»tum concurrat. *Laym. l. c. ex Sanch. l. 7. de mar. d.*
 »11. num. 11.

» II. Licitè quòque post matrimonium con-
 »tractum materialiter cooperatur conjunx, si
 »conjugi obstricto voto castitatis reddat debi-
 »tum; imò ad id tenetur ex justitia, si eum exi-
 »gentem non possit à proposito avocare. *Ibid.*

» III. Similiter Parochus Eucharistiam licitè
 »potest, & debet ministrare peccatori, & excom-
 »municato, & hæretico occulto, si petat publicè:
 »imò Confessarius præbere debet petenti, etiam
 »privatim, si ex sola confessione ejus peccatum
 »novit. *Ibid.*

» IV. Excusantur à peccato famuli; si ratione
 »sui famulatûs præstent quædam obsequia, quæ
 »sine gravi suo incommodo negare non possunt;
 »ut v. g. vestiant Dominum, sternant equum, co-
 »mittentur ad lupanar, meretrici deferant mune-
 »ra, eidem venienti aperiant ostium: quia hæc
 »tantùm remotè se ad peccatum habent, & sine
 »iis peccatum fieret. Unde tamen non sequitur,
 »alteri cuivis licere ea præstare. *Bon. p. 11. num. 26.*
 »*Azorto. 2. p. 2. l. 12. c. ult. qu. 8. Lay. l. c. Sanch.*
 »*lib. 1. moral. c. 7. num. 21.*

» V. Ad ea opera, quæ propinquitatis se ad pec-
 »catum habent aut juvant, v. g. subjicere hume-
 »ros, admoveere scaldas hero per fenestram ascen-
 »denti ad concubinam, deferre literas amatori-
 »as ad meretricem, comitari ad duellum, &c. non
 »sufficit communis ratio famulatûs, sed exigunt
 »majorem necessitatem & causam, ut licitè fiant;
 »v. g. periculum gravis aut saltem notabilis da-
 »mni, si detrectent. *Ibid.*

» VI. Ob simile periculum excusantur ut pluri-
 »mum

mum caupones, & propolæ in locis, ubi Catho-
 lici vivunt mixti hæreticis, qui ministrant aut
 vendunt carnes die jejunii comesturis; item vi-
 num ebriosis, dum postulant, etsi sciant eos à
 peccato non excusari; quia plerumque pecca-
 tum æquè fieret, subministrantibus aliis, & ipsi
 damnum notabile paterentur, dum paulatim
 nemo ad eos veniret. *Sanch. n. 16. Bonac. Sc.*
 Quòd si tamen hæ rationes non adessent, non
 excusarentur: Unde non licet ea patrifamilias
 (ut nec cœnam die jejunii) ministrare suæ fami-
 liæ, neque cauponi illi, præter quem non sunt
 alii, nisi tamen alia gravior causa cogeret. *Ibid.*

VII. Ea, quæ ad peccatum proximè concur-
 runt, vel inducunt, vel cum justitia pugnant; etsi
 ex genere suo sint indifferentia, v. g. hero alte-
 rum occisuro gladium dare, ostendere illum, qui
 ad necem quæritur, compulsare campanam (si-
 ne scandalo tamen) ad concionem hæreticam,
 meretricem, etsi conductam ac paratam, è do-
 mo evocare, & ad herum deducere, furi scalam
 applicare, gerenti injustum bellum dare mutuas
 pecunias, pagum hæretico domino vendere,
 gravissimam causam requirunt, hoc est, merum
 tanti mali, quod secundum leges charitatis ne-
 mo teneatur subire ad evitandum malum alte-
 rius, v. g. si aliàs occidendus esset. *Laym. n. 4.*

VIII. In civitatibus, in quibus id vitandi ma-
 joris mali causa permissum est, licet domum lo-
 care usurario (excipit tamen jus alienigenam)
 & meretricibus; maximè si alii conductores de-
 sint; nisi tamen meretrices graviter nocerent
 vicinis honestis, vel ob fitum ansam majorem
 darent peccatis. *Sanch. n. 20. Bon. l. c.*

O

IX. Ex-

268

IX. Excusantur à mortali, imò etiam veniali, si causa adfit, artifices, qui faciunt, aut vendunt res indifferentes, quibus quis bene potest uti, licet plurimi abutantur, v. g. aleas, fucos, gladios. Ratio, quia remotè tantùm ordinantur ad peccatum; & simpliciter impedire non possunt. Quòd si tamen abusus esset contra justitiam, non liceret, v. g. si occisuro dares gladium, ob magnum pretium, quod offert: Item, si quis sciat, hunc innocentem non pervertendum, nisi per has suas merces, quia modicum lucrum certæ saluti alterius est postponendum. *Sanch. l. c.*

X. Excusantur etiam, qui ob justam causam vendunt agnum Iudæo, vel infideli, usuro ad sacrificium, Item, qui Iudæorum Synagogas, hæreticorum templa, legitimo Magistratu permittente, ædificant, vel restaurant; præsertim si fieret æquè sine ipsis. *Navar. l. 5. conf. 1. de Iudæis. Lay. n. 4.* Venena autem vendere, nisi iis, qui bene usuri putantur, v. g. ad confectioem colorum, vel medicinam, non licet; v. *Sanch. n. 17.* Unde venditio veneni, quod non servit nisi ad hominis occisionem, simpliciter est mala.

XI. Christiani captivi, ex gravi metu, in triribus Turcarum vel hæreticorum, licitè remigant contra Catholicos: sarcinas, machinas, arma ad bellum necessaria convehunt, propugnacula ædificant, ita probabiliter *Less. l. 2. c. 9. dub. 18. Sanch. n. 18. Suar. Lay. l. c. contra Tol. & alios*, qui docent, peccare mortaliter. Quòd si tamen eo loco res esset, ut hæc negantes magno periculo classem Christianam eriperent, vel victoriam conferrent, tenerentur tantum

bo-

bonum vitæ suæ anteferre, *Suar. Less. Sanch. l. c.*

XII. Incolæ urbis vel provinciæ, quam Ty-
rannus occupavit; licitè manent inter iniquos
possessores, eosque cogente imperio juvant ex-
cubiis, fossione, contributione; idque ex legiti-
mi Principis præsumpto consensu: ex quo etiam
alia obsequia licitè promittunt cum juramen-
to, ad majora mala sua, & legitimi Principis de-
clinanda, *Lay. n. 5.*

XIII. Nautæ & aurigæ Catholici in Hollan-
dia, etiam sine gravi metu, si absit prava inten-
tio, licitè vehunt annonam ad castra hæretico-
rum, si adsint alii, qui illis cessantibus facerent,
quia nisi id faciant, excludentur omni lucro,
tanquam ososores boni publici. *V. Less: n. 123.*
Sanch. l. c. Filliuc. l. 22. c. 5.

A D D E N D A.

Q. 70. Quid hic notandum sit circa propositionem
§ 1: ab Innoc. XI. damnatam. R. Propositio illa sic
habet, *Famulus, qui submissis humeris scienter adju-
vat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum
Virginem, & multoties eidem subservit, deferendo
scalam, aperiendo januam aut quid simile cooperan-
do, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis
detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne cor-
pis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.* Circa hanc
damnationem notanda sunt sequentia.

§. 1. Ex hac damnatione colligitur, non esse
licitum cooperari alterius peccato per talem a-
ctionem, quæ per se & proximè ad illud pecca-
tum concurrat seu adjuvet, qui enim sic concur-
rit, re ipsâ directè vult peccatum.

§. 2. Quamvis aliquæ actiones hujus famuli

O 2

de

de se non adjuvent per se & proximè ad peccatum, uti v. g. aperire januam aliquam, quod de se est quid indifferens, tamen certum est cooperationem illius Famuli positam in collectione omnium circumstantiarum, quæ hic recensentur, dici debere per se & proximè adjuvare ad peccatum, ideoque esse illicitam; circumstantiæ autem sunt hæ, inprimis quòd faciat scienter, id est, sciens herum velle inferre stuprum cum gravi violatione justitiæ, si enim nesciret vel tantum dubitaret, non deberet præsumere herum suum velle ingredi ex malo fine, cum delicta non præsumantur, tumque ex justa causa posset materialiter cooperari: deinde multoties cooperatur, & scit illam suam cooperationem multoties juvare ad stuprum: præterea damnum, quod timet, non est summè notabile nec gravissimum, nam semel percuti non est famulo intolerabile; aspici torvis oculis est adhuc magis tolerabile; expelli domo etiam communiter non censetur gravissimum malum, quia tales heri post impetum iræ revocant vel permittunt redire famulos, aut saltem talis famulus potest plerumque simile servitium invenire: itaque nunc certum est, quando cooperatio ad peccatum fit per collectionem harum vel similium circumstantiarum, semper peccari.

254 §. 3. Dubitat *Carden.* in 2. crisi. d. 31. n. 4., an talis cooperatio licita foret illi famulo, si ab hero timeret gravissimum malum, v. g. lethale vulnus, mutilationem, mortem, *7lls. t. 3. n. 114.* putat excusandam à mortali, sed probabilius est non excusandam, quia cooperatio posita in illis circumstantiis videtur per se & proximè tendere ad peccatum, adeoque esse intrinsecè mala, nec posse

posse ex ulla causa cohonestari : hinc limitanda est doctrina *Busenb.* , quamvis enim non contineat propositionem damnatam, eò quòd non loquatur de hero volente inferre stuprum, quod est peccatum contra justitiam , neque de famulo multoties sic subserviente, favet tamen propositioni damnatæ.

Q. 1. *Quomodo liceat petere, permittere vel cooperari ad aliquid, quod non fit sine peccato.* R. §. 1. Pro hoc communiter dantur seqq: regulæ. 1. Si absolute petis rem ab altero fieri , quæ nullo modo potest fieri aliter, quàm peccando, peccas, quamvis certò scires alterum paratum esse ad faciendum. *Dixi*, absolute, quia posses conditionatè petere, ut impedires majus peccatum, uti n. 222. dictum est. 2. Hoc solum licitum est petere ab eo , qui paratus est facere, quod ipse potest licitè præstare. 3. Non peccat, qui ex justa causa petit opus, quod bene & malè fieri potest ab altero, licèt sciat ipsum malè facturum, & faciendo peccaturum : Ratio est, quia ex rationabili causa petis, quod tibi utile est, & alius rectè præstare potest; quòd si non præstet, sicuti debet, ipsi imputatur, nam tu jure tuo uteris, neque ob illius malitiam teneris cum gravi incommodo tuo abstinere. 4. Non peccas, si ex justa causa offeras materiam ex se licitam , quâ alter ex malitia sua abutetur ad peccandum : Ratio pro hoc est eadem , id enim est præter intentionem tuam : advertendum est tamen non ubique semper sufficere eandem causam , nam tantò major requiritur, quantò peccatû ad quod præbetur occasio, est gravius, & quantò proximius ac magis concurrat ad illud ; item quantò probabilius est peccatum non secuturum, si non præberem occasionem &c: 5. Qui facit aliquid indif-

ferens, ignorans an alter sit abufurus necne, non dicitur cooperari, si hoc faciat ex rationabili causa, absque intentione, ut alter abutatur, quia in dubio alter præsumi debet non abufurus. 6. Non pecco, si faciam opus indifferens & remotè concurrens ad peccatum, quo posito alter peccat, adhuc peccaturus, licèt ego illud opus non fecissem. 7. Pecco, si permittam peccatum alterius eo fine, ut peccatum fiat. Has regulas communiter tradunt Doctores, cum *Sanch.* in Decal. l. 1. c. 7. & l. 3. c. 8. *Bonac.* de pec. d. 1. q. 4. p. 2. §. 1. *Castrop.* t. 6. d. 6. p. 10. *Tamb.* in Dec. l. 5. c. 1. §. 4. n. 2. & 16. ex quibus iidem Auctores sequentia deducunt:

256 §. 2. Peccas invitando Titium ad cœnam die jejunii, quamvis scias eum paratum esse ad frangendum jejunium, quia petis rem fieri, quæ eo tempore ab ipso fieri non potest sine peccato, *Vasq.* *Castrop.* & alii. Catholicus tamen aliquis nobili hæretico ad se divertenti potest amicitia & humanitatis causâ apponere cibos in die jejunii, si alioqui daret occasionem gravibus querelis & murmurationibus contra se tanquam rusticum, inurbanum, superbum, *Lug.* de Fide d. 14. n. 168. & *Arsdeck.* t. 2. p. 2. t. 6. de hæreticis q. 16. Et de tali circumstantia vel occasione offendendi amicum invitatum sic habet *S. August.* serm. 231. de temp.: *tu eum noli adjurare, noli cogere, sed in potestate ejus dimitte, ut quantum sibi placuerit, bibat, si se inebriare voluerit;* idem autem est de ministracione cibi: hinc addit *Tamb.* amicum posse amico apponere cœnam urbanitatis causâ etiam die jejunii, & rationem dat l. 4. c. 5. §. 6. n. 9., quia ex una parte ratio hospitii excusat, ex alia parte hæc opera sunt indifferencia, hospites enim tantum

po-

poterunt sumere, quantum sibi licebit, nec ipse
 invitat ad transgressionem jejunii. Addit *Uss.* t. 3.
 n. 117. eum in civitate acatholica non peccare,
 qui die vetito apponit carnes alicui, qui nihilo-
 minus alibi eas erat certo comesturus, quia appo-
 nens non inducit nec determinat ad illud pecca-
 tum, sed tantum determinat ad individuū hujus
 materiæ præ illa, in quo nihil est distinctæ mora-
 liter malitiæ: atque pro ea sententia citat *Nav:*
Less: *Sanch:* *Layn:* contra *Castrop:*

§. 3. Si Dominus velit comedere carnes in 257
 contemptum Ecclesiæ, non peccat famulus eas
 coquens & porrigens, si sine gravi damno non
 possit evitare, quia actio, quæ præcipitur famulo,
 non est illa, quæ contemnitur Ecclesia, sed hæc a-
 ctio est ipsa manducatio: si autem nullum signum
 exterius appareat, præsumi potest, quod non
 præcipiatur ex contemptu Ecclesiæ, ita *Less.* in
Auct. V. Hæreticus. cas. 13. *Steph.* t. 3. d. 1. n. 41.
 & alii.

§. 4. Si absit scandalum, potest venator vel au- 258
 ceptus in quadragesima capere feras vel aves, &
 vendere in terris hæreticorum, quia opus illud
 per se est indifferens, & valde remotè cooperatur
 violationi præcepti Ecclesiæ, sic enim in plerisque
 locis tum venditur caro pro iis, quibus licet co-
 medere, quod eorum conscientiæ relinquitur, ita
Less. cas. 14. Similiter si Opifex catholicus famu-
 los habeat hæreticos valde peritos, qui nolint
 apud eum in quadragesima permanere, nisi car-
 nes apponantur, quos tamen absque gravi rei
 familiaris jactura dimittere non potest, si absit
 scandalum, posse illis apponere carnes, docent
Burgh: cent. 1. cas. 21. & *Arsdek:* suprâ, quia hoc
 non videtur esse formaliter cooperari peccato,

sed solum illud permittere ; & pluribus locis, ubi catholici hæreticis permixti vivunt, id usu receptum esse dicunt.

259 §. 5. Non licet diebus festis petere laborem servilem ab hæreticis, quamvis alibi sint laboraturi, ita *Arsdek.* q. 17. §. 3. Ratio est, quia hæretici obligantur illo præcepto tum abstinendi à servilibus, ergo licitè non laborant, ergo pecco petendo ab illis, quod nullo modo licitè fieri potest in illis circumstantiis.

260 §. 6. Potest aliquis privatus aliquod opus dare faciendum alteri sive hæretico sive Catholico, quamvis putet hunc etià die festo laboraturum, dummodo ad hoc illum non inducat, & ille nihilominus erat tali die laboraturus, tunc enim passivè se habet ad violationem Festi, neq; privatus sed solus Superior tenetur curare, ut serventur Festa, ita *Less.* cas. 6.

261 §. 7. Qui sine justa causa vinum vendunt illis, quos probabiliter putant se inebriaturos, peccant mortaliter : Causa autè sufficiens, per se loquendo, non videtur esse lucrū, quo carerent nõ vendito illo præcisè vino, hoc enim lucrū est omnino modicum, ita *S. Thom.* 2. 2. q. 250. a. 1. *Beja* p. 1. cas. 48. *Valent. Rodriq. Sanch. Bonac.* de pec. d. 2. q. 4. p. 2. §. 1. n. 30. *Gob.* in *Quin.* t. 5. c. 13. à n. 46. : Similiter, inquit *Beja*, si quis Caupo, ut plures hospites habeat, permittat ad ædes suas venire meretrices & inservire mensis, peccat mortaliter, quia dat occasionem proximam peccatis, tum meretricum tum hospitem : Causas tamen justas promendi vinum etiam se inebriaturis dicunt *Sanch.* & *Castrop.* esse, si alioquin esset afficiendus, non tantum contumelios sed etiam gravibus molestiis & incommodis : item si notabiliter minuendus

nuendus esset affluxus hospitem, id enim cum tempore esset ipsi grave damnum; & ita docent Auctores gravissimi relati in *vindicis Gobat*, p. 2. ad prop: 17. favetque *S. August.* n. 256. relatus. Quod si dubitet, an hospites sint se inebriaturi, putat *Gob.* n. 52. contra *Navar.*, etiam si abesset talis causa, promere posse, quia est in possessione, quod sibi liceat promere, neque delictum aliorum debet præsumi; verius tamen videtur, si probabile sit alios inebriandos, non posse sine justa causa promere, ne eos exponat periculo proximo peccandi.

§. 8. Peccat graviter, qui alium provocat ad 262
haustus, è quibus prævidetur secutura ebrietas, quamvis id fiat amicitia causa: similiter peccant graviter, qui alios vexationibus inducunt ad blasphemias, imprecationes, contumelias &c, quia formaliter cooperantur ad peccatum.

§. 9. Non peccat, qui vendit ornamenta puel- 263
læ per illa sollicitaturæ alios ad peccatum, quæ ornamenta venderentur ab alio, ita *Sanch. Nav. Az. Less. Bonac.* n. 35. *Dian.* p. 5. t. 7. R. 38. contra *Castrop.* & alios. Ratio est, partim quia illa venditio est quid indifferens & remotè se habens ad peccatum, partim etiam quia si vendens peccaret, esset ideo, quia non impedit peccatum proximi, atqui licet non venderet, non ideo impediret, alius enim esset, qui venderet, ergo vendendo non peccat. Ex eadem ratione judicarunt viri docti me non peccare, si vendam panes hæreticis, quibus utentur in suo falso sacramento cœnæ.

§. 10. Si fœmina munera acceptet oblata ab 264
amasio ea largiente ex malo fine, quamvis ipsa non consentiat ejus intentionibus, regulariter peccat graviter, quia fovet impurum ejus amo-
O 5 rem,

rem, desiderium ac spem. *Nec refert*, quòd dicat se nolle consentire, *nam* re ipsa acceptando adhuc relinquit spem, ita *Sporer. t. 5. c. 5. n. 141.*

265 §. 11. Peccat, qui alteri irato reddit suum gladium, quo prævídetur occisurus alterum, nisi excuset metus gravis incommodi, ita *Sanch. Bonac. & alii.* Ratio est, quia licèt illa redditio sit res de se indifferens, tamen in his circumstantiis proximè se habet ad occisionem, ergo teneris non reddere, si possis sine gravi incommodo. Similiter peccat, qui alterum reddit audaciorém vel animosiorém ad peccandum, si id faciat per actionem propinquam peccato, uti si gladium suum meliorem det duellaturo, non audenti duellare suo minùs apto, ita *Tamb. n. 19. & 22.*

266 §. 12. Si adsit justa causa, licitum est petere juramentum ab eo, quem putas pejeraturum, ita cum aliis *Suarez, Dian. R. 9. Tamb. in Dec. l. 3. c. 1. §. 6. n. 1. contra Sot. Vasq. Sylvium & alios.* Quòd si scias alterum determinatum esse ad non jurandum aliter, quàm falsò, *Bonac. Castrop. & alii* dicunt non licere petere, quia peteretur juramentum illud, quod alter non potest licitè præstare: si autem inducas Cajum ad jurandum aliquid, quod ipse putat esse verum, tu autem scis esse falsum, quamvis ignorantia illum à peccato excuset, tu tamen peccas, quia inducis, ut adducat Deum in testem falsi, quod est intrinsecè malum, Ita *Azor Suar. Sanch. Tamb. à n. 3. contra Hurt.,* cujus sententiam *Dian. R. 14. vocat probabilem:* si tamen ille se offerret ad sic jurandum, & hoc juraret ad probandum aliquid, quod scires esse verum, licebit permittere, ut juret, ita *Sanch. in Dec. l. 3. c. 8. n. 11.*

267 §. 13. Licitum est petere mutuum ab usurario, quando

quando est rationabilis causa, ita *S. Thom.* aliique communiter; unde si quis pecuniâ indigeat ad negotiationem necessariam, nec possit facilè aliunde habere, licitè petet ab usurario: imò etiam si sciret illum non esse mutuaturum, nisi ipsemet petens, usuram offerat, poterit sic dicere, da mihi mutuo centum, & restituum tibi centum, & si volueris, etiam decem; ita *Mol. Sanch. Hurt.* apud *Dian.* p. 5. t. 5. R. 8. Idem tenent *Tamb.* in Dec. l. 5. c. 1. §. 4. à n. 44. & *Spor.* t. 6. c. 4. n. 125. Ratio est, quia non petit peccatum usurarii sed mutuum, quod licitè dari potest; ex rationabili autem causa utitur adjuncto peccato usurarii, & dat occasionē scandalo tantum pharisaico. Quòd si peteretur mutuum à tali usurario sine necessitate, sed tantum ad lusus non necessarios vel ad negotiationem superfluum, *Cajer. Navar.* & alii multi apud *Sanch.* n. 23. adhuc putant peccari tantum venialiter, quod *Sanch.* putat probabile, *Castrop.* tamen & alii communiùs dicunt peccari mortaliter, quia non adest sufficiens causa honestans permissionem istius peccati.

§. 14. Non peccat, qui juvat usurarium in numerandis pecuniis, in scribendis nudis rationibus, quæ nihil faciunt ad repetendas usuras, in deferendo pignore pro securitate usuræ, in exigendis amicè usuris, ne alter videatur infidelis. Ratio est, quia hæc supponunt peccatū, vel nudè concomitantur, neque mutuarius ad hæc est invitus: Peccat tamen Notarius scribens contractum usurarium, quia licet mutuarius consentiat, ipse facit contra suum juramentum, quo tenetur non servire in actibus injustis: atque idem est de Testibus firmantibus talem contractum, ita *Tamb.* n. 60. Quomodo autem Principes non
sem-

semper peccēt permittendo usuras, videri potest apud *Dian.* p. 9. t. 8. R. 14. Vide etiam dicenda l. 3. *Busenb. f. 209* p. 2. à n. 925. An autem licitum sit domū suam elocare usurario vel meretrici, dicitur ibid. n. 1042.

269 §. 15. Ex causa licitum est mutuare usurario, quamvis hic pecuniā illā sit abusus : causa autem justa est periculum offendendi illum, qui potest multū nocere, ita *Azor, Pirh.* l. 5. tit. 19. n. 116. *Less.* in *Auct. v. usura.* c. 5. Ratio est, quia mutuare est actio indifferens & usurarius posset non abuti; neque mutuans tenetur cum gravi suo incommodo peccatum illius impedire : notat tamen *Less.*, quod solum commodum justī lucri non sit causa sufficiens, quia tale lucrum potest haberi in alia honesta negotiatione.

270 §. 16. Qui vendit alteri, quem novit injustē revenditurum, quia hic revendens miscebit v. g. vinum aquā, non peccat, si difficulter vel cum damno debuisset vendere alteri : peccat autem contra Charitatem, si alteri potuisset æquē commodē vendere, ita cum aliis *Tamb.* n. 37.

271 §. 17. An liceat petere à malefico, ut tollat maleficium, dicitur l. 3. p. 1. à n. 41. Peccant tamen omnes, etiam Judices, qui vel ex curiositate, vel ad explorandum, an aliquis sit magus, inducunt, ut exerceat coram se opus maleficii, vel magiæ, v. g. ut faciat mures, quia inducunt ad opus, quod nunquam licitē fit, cum semper fiat ex pacto cum dæmone : similiter non licet petere à mago vel quoquam alio, ut furem occultum ostendat, quia hoc non fit, nisi recurrendo ad dæmonem, vel utendo aliquo pacto cum illo, ita *Less. V. Magia,* cas. 5. Quod si saga sponte se offerat ad notas in alio ostendendas, per quas cognoscatur etiam esse maleficus vel complex, *Less.* dicit non licere
fistere

fistere alterum coram saga, quia, qui fisteret, consentiret, & poni vellet actionem, per quam saga illum convinceret, hæc autem actio est usus pacti cum dæmone: similiter qui materiam præparat mago, circa quam operetur, v. g. qui tenet speculum, ut magus in eo ostendat furem, aut qui ponit cribrum vel pelvim, intendens ut ipse arte sua uratur, graviter peccat, quia actioni magicæ cooperatur, ita *Less. supra*. Vide dicenda l. 3. p. 1. n. 44.

§. 18. Peccas, si extra necessitatem vel utilitatem magnam petas ab excommunicato tolerato, ut tibi Sacramenta ministret, ita *Suar.* & alii contra *Sanch. Hurt. & Tamb. n. 40.*; si autem petas ab impio Sacerdote, ut tibi Sacramenta ministret vel celebret, si non adsit necessitas vel utilitas magna, etiam probabiliter peccas, quamvis id negent *Az. Hurt. Dian. p. 5. t. 7. R. 8.*; quia petis actum prohibitum in eis circumstantiis, in quibus non est moraliter possibile, ut licitè ponatur ab illo, à quo petitur.

§. 19. Peccat famulus, qui scribit, vel ad alterum defert literas aut nuntia directè tendentia ad peccatum, v. g. ad fornicationem vel duellum, ita *Sanch. Bonac. Rebellus*. Rationem dant, quia hæc nuntia & hæc literæ sunt intrinsecè malæ: de veritate hujus rationis dubitat *Castrop. t. 6. d. 6. p. 11. n. 7.*, si enim absit animus & finis malus, videntur indifferentia respectu scribentis vel deferentis; non licebit tamen scribere vel deferre, quia per se & proximè habent se ad peccatum: unde audiendus non est *Merolla* apud *Dian. p. 3. t. 6. R. 1.*, qui excusat scribentem ex gravi causa. Quòd si famulus dubitet, an literæ contineant turpia, *Sanch.* adhuc putat deferre non posse, sed *Castrop.* absolutè dicit posse, *Rebellus* & alii dicunt

272

273

dicunt

dicunt debere, quia famulus tenetur obedire, ubi non est peccatum; & in dubio stat præsumptio pro Domino.

274 §. 20. Aurigæ vel nautæ, qui vehunt ab uno loco in alium quendâ, quem sciunt eò proficisci ad peccandum, non peccant, quia remotè tantùm cooperantur ad malum, per actionē de se indifferentē, ita *Nav. Merol. Dian. apud Tamb. n. 30.*

275 §. 21. Si Patria injustè sit capta ab hoste, secluso scandalo non tenentur antiqui Officiales sua officia deponere, quamvis aliquando debeant scribere aut subscribere decreta, vi quorum fiant injustæ exactiones, nam idem fieret ab aliis plùs notituris, ideoque Respublica aut prior Dominus censetur malle, ut tales maneant in officio, qui id faciant animo impediendi majus malum, & cum spe faciliùs restaurandi causam justam, quem etiam animum habere debent ejusmodi officiales, ita *Less. v. Rebellio. cas. 2.*, ubi *cas. 5.* ait multò magis licitum esse colligere vectigal vel contributiones, licèt impendendæ sint ad bellum injustum, collectio enim illa de se est indifferens, & remotè se habet ad peccatum malè impendentis. Addit *cas. 4.*, secluso scandalo, & si adsit metus gravis damni, licitum esse proclamare diem precum pro felici successu belli, quod injustum est, tum autem intendi non debet victoria hujus injustæ partis, sed successus felix, quia injustè bellanti feliciùs est vinci quàm vincere.

276 §. 22. Si peccatum permittas eo fine, ut peccantem punire possis, v. g. si Custos gabellæ se abscondat, ut nauta præteriens puniatur, peccat, quia qui pœnam necdum contractam intendit, etiam intendit peccatum, ad quod pœna consequitur; non tenebitur tamen restituere, quia non est

est contra Justitiam sed tantum contra Charitatem, ita *Tamb. n. 3.* Quod si intenderes, ut semel deprehensi aliis vicibus sibi magis timerent defraudare gabellam, & sic minus delinquerent, non peccares, quia ex causa permitteres unum delictum, ut impedirentur plura. An liceat alicui occasionem offerre ad peccandum, aut saltem eam permittere, ut in peccato illo deprehensus corrigatur & resipiscat, de his habet *Busenb. relatus n. 243.* in fine, possuntque videri *Mendo in Stat. d. 1. q. 20.* & *Moya t. 6. d. 6. q. 3.* ubi quaestiones illas optimè tractant. *Illf. tr. 3. n. 116.* docet posse offerri occasionem peccati venialis, ut se servet indemnem & alterum emendet.

§. 23. Christianos captivos, qui simul cum ²⁷⁷ Turcis ad litora Christianorum adventant, posse cum Dominis Infidelibus cooperari ad rapinas & incendia ob vitandam mortem sibi aliàs imminentem, docent *Lorca, Dian. Castrop.* & alii apud *Mendo d. 6. q. 10.*, qui defendit velut probabile, quia sunt in extrema necessitate, in qua licitum est uti bonis temporalibus aliorum pro liberanda vita sua.

Index Rerum Libro II contentarum.

Numeri hic, sunt marginales.

- Amoris actus & affectus varii.* à 157.
Calendarium vetus, an observari possit. n. 113.
Charitas erga Deum. n. 1130. Quando obliget. à n. 131. n. 144. Modus disponendi ad illà. à n. 146.
Charitas proximi. à n. 168. Ordo. n. 168. à n. 176.
Communicatio cum Judæis. à n. 82.
Contritionis actus. n. 156.
Cooperatio ad peccatum. à n. 250.
Corruptio fraterna, quando facienda. à n. 208.

Dela-